

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних і самостійних робіт
з дисципліни
"ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ"
(для студентів 6 курсу заочної форми навчання
спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит")

Харків
ХНАМГ
2013

Методичні вказівки до виконання практичних і самостійних робіт з дисципліни "Фінансовий менеджмент" (для студентів 6 курсу заочної форми навчання спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит") / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: З. М. Мочаліна. – Х.: ХНАМГ, 2013. – 51 с.

Затверджено кафедрою ФЕБОА
протокол №2 від 14.09. 2012 р.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ.....	4
Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту.....	4
Тема 2: Система забезпечення фінансового менеджменту.....	6
Тема 3: Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	8
Тема 4 Аналіз фінансових звітів.....	14
Тема 5 Управління грошовими потоками на підприємстві.....	17
Тема 6. Управління прибутком.....	19
Тема 7. Управління активами.....	25
Тема 8. Вартість та оптимізація структури капіталу.....	28
Тема 9.Управління інвестиціями.....	31
Тема 10. Управління фінансовими ризиками.....	32
Тема 11. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування.....	34
Тема 12. Антикризове фінансове управління підприємством.....	36
Тестові завдання.....	38
Літературні джерела.....	45
Фінансові таблиці.....	46
Довідкові матеріали.....	50

ВСТУП

У пропонованих методичних вказівках викладені основні методи і практичні прийоми, які застосовуються для ефективного управління формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємств і управління фінансовими ризиками.

Фінансовий менеджмент - одна з основних функцій апарату управління господарюючим суб'єктом в умовах ринкової економіки. Головне завдання фінансового менеджера – обґрунтування рішень щодо вибору оптимальних для конкретних фінансово-економічних умов форм фінансування підприємства задля одержання фінансових результатів, достатніх для забезпечення розвитку суб'єктів господарювання. Основні функції фінансових менеджерів - управління власним капіталом, пошук та залучення додаткових фінансових ресурсів, ефективне використання фінансових ресурсів в платіжному обороті і інвестиційному процесі, прогнозування потреби в основних і оборотних коштах, створення внутрішньофірмових фінансових планів, оцінка фінансового стану підприємства, взаємодія з установами ринкової інфраструктури.

Розгляду практичного вирішення деяких аспектів діяльності осіб, основними функціями яких є управління фінансами суб'єктів господарювання, присвячені пропоновані методичні вказівки, які є логічним продовженням лекційних матеріалів курсу «Фінансовий менеджмент» (див. «Опорний конспект лекцій з фінансового менеджменту»). При їх підготовці були використані матеріали сучасних вітчизняних і зарубіжних видань з фінансового менеджменту, а також власні розробки автора.

В процесі підготовки даних методичних вказівок було враховано, що деякі з відомих методів управління фінансами підприємств розраховані на розвинені ринкові відносини, а в умовах України вони поки представляють лише теоретичний інтерес (деякі питання, пов'язані з фінансовим ринком). В основному, в методичних вказівках до практичних і самостійних робіт, акцентована увага на існуючих в Україні складнощах управління фінансами, обумовлених економічною і фінансовою кризою, несприятливим інвестиційним кліматом, нестабільністю податкового законодавства, високим рівнем інфляції та відсотками за користування кредитом тощо. Для концентрації уваги вивчаються головні питання, а для полегшення вивчення дисципліни приведені алгоритми вирішення деяких основних задач, в кінці кожної теми поміщені контрольні питання, надані завдання для самостійних робіт.

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

Практичне заняття на тему: Тактика і стратегія фінансового менеджменту

Питання для обговорення:

1. Поняття фінансової стратегії підприємства, принципи та етапи процесу формування
2. Сутність тактики фінансового менеджменту підприємства.
3. Основна дилема фінансового менеджменту: ліквідність чи рентабельність.

До основних функцій фінансового менеджменту відносяться:

	Функції	Суть
1	Внутрішньо фірмове фінансове планування	<ul style="list-style-type: none"> • складання кошторисів витрат • планування фінансових показників • складання перспективних і поточних фінансових планів: капітальних вкладень; кредитного; балансу доходів і витрат; балансу грошових надходжень і витрат; планового балансу активів і пасивів; фінансового розділу бізнес-плану
2	Аналіз фінансового стану	<ul style="list-style-type: none"> • аналіз бухгалтерської звітності • розрахунок фінансових показників і коефіцієнтів • операційний аналіз за даними управлінського обліку • оцінка фінансового стану • прогнозування ймовірності банкрутства • узагальнення результатів аналізу і звіт перед акціонерами або службовцями про фінансові результати і фінансовий стан підприємства
3	Управління оборотними засобами і ліквідністю	<ul style="list-style-type: none"> • розробка політики фінансування оборотних коштів • контроль за грошовими надходженнями і виплатами • оформлення, отримання і повернення короткострокових банківських кредитів • управління грошовими коштами на поточних банківських рахунках • управління коштами в запасах • управління дебіторською і кредиторською заборгованістю
4	Управління інвестиційним портфелем	<ul style="list-style-type: none"> • розробка інвестиційної політики • обґрунтування варіантів інвестицій і формування інвестиційного портфеля • організація фінансування капітальних вкладень • управління капітальними вкладеннями • визначення фактичної ефективності капітальних вкладень • управління фінансовими інвестиціями
5	Управління структурою капіталу	<ul style="list-style-type: none"> • вибір раціональної структури капіталу • розробка пропозицій щодо форм залучення додаткового капіталу • взаємодія з інвестиційними банками • управління довгостроковими позиками
6	Управління фінансовими ризиками	<ul style="list-style-type: none"> • ідентифікація ризиків • оцінка рівня ризику • вибір стратегії і тактики управління конкретним ризиком • здійснення заходів по захисту від ризиків
7	Інші функції	<ul style="list-style-type: none"> • забезпечення взаємин з податковою службою, статистичними органами, антимонопольним комітетом, комісією з цінних паперів та фондового ринку та іншими державними органами управління • взаємодія з установами ринкової інфраструктури • організація виплати дивідендів, випуску цінних паперів

Фінансова робота складається з процедур різного рівня складності і відповідальності.

Перший рівень - прийняття фінансових рішень по перспективам розвитку та поточної діяльності, залученню джерел фінансування та їх використання, проведення певної фінансової політики. Це завдання вищого рівня складності і відповідальності, їх рішення входить до компетенції вищих керівників підприємства і лише частково делегується нижчим ланцюгам управління.

Якщо в управлінні виробничо-господарською діяльністю керівники підприємства можуть йти на істотну децентралізацію, тобто делегувати нижчестоящим ланкам, наприклад філіям, відділенням, іншим підрозділам, широкі повноваження по прийняттю управлінських рішень, то фінансова діяльність знаходиться під безпосереднім контролем вищого керівництва, яке координує грошові потоки і приймає фінансові рішення щодо розвитку підприємства.

Другий рівень - виконання різних фінансових розрахунків, оформлення фінансових документів, складання звітів, тобто більш прості технічні завдання, які вирішують працівники бухгалтерської, фінансової, економічної служб; деякі з цих завдань можна доручити працівникам інших підрозділів підприємства.

Розмір підприємства впливає в основному не на кількість функцій, а на ступінь їх складності. Зі збільшенням розмірів підприємства росте складність управління фінансами, тому кожна функція підрозділяється на підфункції, які можуть бути розподілені між окремими фахівцями та підрозділами.

Зі збільшенням розміру підприємства ускладнюється процес управління фінансами. Організація фінансової роботи залежить від характеру і специфіки діяльності підприємства, обсягів фінансових ресурсів, якими необхідно управляти. Практично доведена ефективність організації управління фінансами за центрами відповідальності. Розрізняють центри доходів, прибутку, витрат і інвестицій.

Контрольні запитання:

1. Особливості фінансового менеджменту, пов'язані з формою власності і сферою здійснення бізнесу.
2. Об'єкт, мета та завдання фінансового менеджменту.
3. Функції та механізм фінансового менеджменту
4. Прийоми фінансового менеджменту та їх характеристика.
5. Суб'єкти фінансового менеджменту та їх характеристика.
6. Принципи фінансового менеджменту.
7. Місце фінансового менеджменту в організаційній структурі
8. Основні принципи стратегічного управління і розробки фінансової стратегії підприємства.
9. Роль і напрямки фінансової стратегії в розвитку підприємства.
10. Прийняття стратегічних фінансових рішень.
11. Формування тактики фінансового менеджменту і її залежність від рівня маркетингової роботи.
12. Залежність динамічності розвитку і прибутковості підприємства від джерел фінансування.
13. Взаємодія коротко і довгострокових аспектів фінансової політики підприємства.

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

Практичне заняття на тему: Розгляд інформаційно-організаційної системи забезпечення підприємства щодо проведення аналітично – управлінської роботи

Питання для обговорення:

1. Система організаційного забезпечення фінансового менеджменту
Застосування яких підходів до виокремлення центрів управління на підприємствах різних масштабів (мале, середнє, велике, крупне) ви вважаєте доцільнішим? Обґрунтуйте свій погляд.

2. Система показників інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
Яким чином на якість управлінських рішень ради директорів на великому

промислового підприємстві з розгалуженою мережею регіональних представництв може вплинути централізація та децентралізація внутрішніх інформаційних потоків?

3. Фінансовий контролінг. Чим система фінансового контролінгу відрізняється від простої децентралізованої перевірки фінансової звітності на різних рівнях управління?

4. За яким принципом краще побудувати систему організаційного забезпечення для:

- а) великого промислового підприємства;
- б) торговельного підприємства, яке працює у кількох регіонах;
- в) багато філіального комерційного банку;
- г) страхової компанії без філіалів;
- д) малого підприємства сфери послуг.

Інформація про фінансовий стан підприємства міститься в фінансовій звітності, яка складається за стандартами і правилами, встановленими державою і міжнародними угодами.

Фінансова (бухгалтерська) звітність - це зовнішня (відкрита) інформація про підприємство, яка представлена в стандартних формах звітності, і не містить даних, що представляють комерційну таємницю. Вона може бути надана різним користувачам (власникам, партнерам, органам державного управління і т. д.) і опублікована.

У відповідності з міжнародними стандартами обліку фінансова звітність повинна включати баланси, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, додатки та інший пояснювальний матеріал. Відповідальність за підготовку фінансової звітності покладається на керівництво підприємства. Звітність, призначена для опублікування, підлягає аудиторській перевірці. Фінансова звітність публікується один раз у рік.

Для суб'єктів малого підприємництва і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності встановлюється скорочена фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати.

Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" фінансова звітність підприємств не становить комерційної таємниці.

Джерелами зовнішньої інформації є законодавчі, нормативні та інструктивні документи державних органів управління; дані, що публікуються в спеціальних періодичних виданнях з економіки та фінансів, в статистичних зведеннях і збірниках; дані торгово-промислових палат, підприємницьких спілок, асоціацій та інших організацій; дані спеціальних рейтингових агентств та ін.

Склад і зміст форм фінансової звітності студентами вивчається за відповідними дисциплінами. На занятті питання фінансової звітності обговорюється з точки зору формування центрів відповідальності і можливостей управління статтями (складовими активів, пасивів, формування чистого прибутку, негативних і позитивних грошових коштів, забезпечення і якості власного капіталу).

Контрольні запитання:

1. Поняття системи організаційного забезпечення фінансового менеджменту.
2. Ієрархічна і функціональна будови центрів управління підприємством.
3. Функціональна будова центрів управління на підприємстві різних розмірів.
4. Поняття «центри відповідальності», їх види та характеристика.

5. Характеристика і вимоги до інформаційної системи фінансового менеджменту і до фінансової інформації.
6. Характеристика внутрішніх і зовнішніх користувачів фінансової інформації.
7. Показники, що формуються із зовнішніх та внутрішніх джерел інформації, їх характеристика.
8. Сутність фінансового контролю на підприємстві.
9. Основні функції та принципи побудови системи фінансового контролінгу.
10. Система фінансового моніторингу.

Тема 3. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

Практичне заняття на тему: Типові задачі фінансової математики.

Основні поняття:

Майбутня вартість (future value, кінцева вартість, FV) - інвестовані кошти і сума всіх нарахувань складних відсотків на них або проєкція заданого в даний момент кількості грошей на певний проміжок часу вперед при певній процентній ставці.

Поточна вартість (present value, розмір інвестиції, PV) - вартість майбутніх надходжень грошей, віднесена до справжнього моменту або проєкція планованих до отримання грошей, через певний проміжок часу і при певній процентній ставці, на даний момент.

Складні відсотки (compound interest) - відсотки, отримані на нараховані (реінвестовані) відсотки.

Процентна ставка (interest rate, discount rate, позичковий відсоток, річна ставка, відсоток, зростання, ставка відсотка, норма прибутку, прибутковість, ставка нарощення) - процентна ставка, яка використовується для оцінки вартості грошей у часі. Процентна ставка розраховується відношенням майбутньої вартості за 1 період, за вирахуванням поточної, до поточної вартості $((FV - PV) / PV)$.

Ставка дисконтування (discount rate, облікова ставка, дисконтна ставка, дисконт) - процентна ставка, використовувана для визначення поточної вартості майбутніх грошових потоків. Ставка дисконтування розраховується відношенням майбутньої вартості за 1 період, за вирахуванням поточної, до майбутньої вартості $((FV - PV) / FV)$.

Короткострокові позики - позики, що надаються на термін до одного року з одноразовим нарахуванням відсотків.

Точний відсоток - при цьому тривалість визначають виходячи з точного числа днів, для року вважають як 365 або 366, кварталу від 89 до 92, місяця від 28 до 31.

Звичайний відсоток - при цьому тривалість визначають виходячи з приблизної кількості днів у році 360, кварталі 90, місяці 30.

Точне число днів позики - тривалість періоду нарахування визначається точним числом днів позики.

Приблизне число днів позики - тривалість періоду нарахування визначається приблизно, вважаючи, що в місяці 30 днів.

Оцінка облигації - процес визначення ринкової вартості цінного паперу.

Облігація (bond) - цінний папір, що є довгостроковим борговим зобов'язанням, за яким виплачується встановлений процентний дохід протягом певного періоду і в кінці якого власнику облигації виплачується її номінальна вартість.

Нарощення (компаундування) - фінансова операція, при якій відбувається розрахунок майбутньої вартості сьогодишньої інвестиції при заданому терміні і процентній ставці.

Пренумерандо - надходження виплат відбуваються на початку періоду.

Постнумерандо - надходження виплат відбуваються в кінці періоду.

Складні проценти

Завдання № 1. Розрахуйте, що вигідніше для вкладника: отримати 20 тис.грн. сьогодні або отримати 35 тис.грн. через 3 роки, якщо відсоткова ставка дорівнює 17%.

Рішення: Розрахуємо майбутню вартість 20 тис.грн. через 3 роки, під 17% річних: $FV = 20000 * (1 + 0,17)^3 = 32032$ грн.

Відповідь. Отримати 35 тис.грн. через 3 роки є більш вигідним рішенням, при даному значенні процентної ставки.

Завдання № 2. Скільки років потрібно для того щоб з 1000 грн., покладених в банк, стало 20 тис.грн., якщо відсоткова ставка дорівнює 14% річних?

Рішення: Перетворимо формулу до наступного вигляду:

$(1 + r)^n = FV / PV$ і підставимо значення;

$1,14^n = 20000/1000 = 20$, звідси $n = \log 1,14 20 = 22,86$ роки.

Відповідь. 1000 грн. наростити до 20000 грн. при 14% річній ставці можна за 22,86 роки.

При розрахунку числа років необхідно враховувати, що у формулі розуміється ціле число років і цифри, що розраховуються після коми, мають приблизні значення, що характеризують близькість до цілого значенням років.

Завдання № 3. Якою має бути ставка позичкового відсотка, щоб 10 000 грн. наростити до 30 000 грн., за термін вкладу 5 років?

Перетворимо формулу до наступного вигляду:

$r = (FV / PV)^{1/n} - 1$ і підставимо значення;

$r = (30\ 000/10\ 000)^{1/5} - 1$;

$r = 0,24573$ або 24,573%.

Відповідь. 10 000 грн. наростити до 30 000 грн. за 5 років можна при ставці позикового відсотка 24,573%.

Прості відсотки

Для розрахунку короткострокових позичок часто використовується схема простих відсотків, при цьому використовують процентну ставку рівну частці річної процентної ставки, де частка відповідає відношенню періоду нарахування відсотків в днях до тривалості року у днях.

Формула однократних внутрішньорічних нарахувань:

$$FV = PV * (1 + t * r / T), \text{ де}$$

FV - майбутня (кінцева) вартість; PV - поточна вартість; t - тривалість періоду нарахування в днях; r - процентна ставка; T - тривалість року в днях.

Розрахунок за формулою виконується трьома способами: звичайний відсоток з точним числом днів; звичайний відсоток з наближеним числом днів; точний відсоток з точним числом днів.

При визначенні тривалості періоду нарахування прийнято день видачі і день погашення позики вважати за один день.

Приклад. При сумі кредиту 1000 ум.од., процентній ставці 12% і строком з 5 червня по 5 жовтня (рік не високосний) розрахувати суму до виплати, якщо тривалість операції визначається як а) звичайний відсоток з точним числом днів, б) звичайний відсоток з наближеним числом днів і в) точний відсоток з точним числом днів.

Для звичайних відсотків тривалість року дорівнює 360 днів.

Для точного відсотка тривалість року дорівнює 365 днів.

Точне число днів дорівнює 122.

Наближене число днів (25 днів червня + три місяці по 30 днів + 5 днів жовтня) 120 днів.

$$\text{а) } FV = 1000 * (1 + 122 * 0,12 / 360) = 1040,67 \text{ ум.од.}$$

$$\text{б) } FV = 1000 * (1 + 120 * 0,12 / 360) = 1040,00 \text{ ум.од.}$$

$$\text{в) } FV = 1000 * (1 + 122 * 0,12 / 365) = 1040,11 \text{ ум.од.}$$

З прикладу видно, що застосування звичайних відсотків з точним числом днів вигідніше інших варіантів (в більшості випадків).

Завдання на одноразове внутрішньорічне нарахування відсотків

Завдання № 1. Визначте результат вкладу за схемою точний відсоток і приблизне число днів, якщо інвестували 1000 грн. під 12% річних з 1 червня по 16 травня (роки не високосні).

Точне число днів фінансової операції:

$$29 + 31 + 31 + 30 + 31 + 30 + 31 + 31 + 28 + 31 + 30 + 16 \text{ днів травня} = 349 \text{ днів.}$$

Тривалість року за схемою «приблизне число днів» буде 360.

$$FV = 1000 * (1 + 349 * 0,12 / 360) = 1116 \text{ грн.}$$

Відповідь. У результаті вкладу буде отримано 1116 грн.

Завдання № 2. При якій процентній ставці вкладник отримає 1200 у.о. за строковим вкладом, якщо 1 лютого він поклав на рахунок 1000 у.о. на термін 8 місяців по схемі «звичайний відсоток» і точна кількість днів (рік високосний)?

Рішення: Число днів фінансової операції за схемою звичайний відсоток

$$8 * 30 = 240 \text{ днів.}$$

Тривалість року за схемою точне число днів буде 366.

Перетворимо формулу однократних внутрішньорічних нарахувань таким чином, щоб виділити процентну ставку:

$$r = (FV / PV - 1) * T / t;$$

$$r = (1200/1000 - 1) * 366/240;$$

$$r = 0,305 \text{ або } 30,5\%.$$

Відповідь. Вкладник отримає плановану суму при ставці рівній 30,5%.

Багаторазові внутрішньорічні нарахування відсотків з цілим числом років

У разі нарахування процентів частіше ніж 1 раз на рік за умови, коли нарахування відбувається протягом цілого числа років, розрахунок проводиться за формулою складних відсотків за інтервалами (кількість інтервалів дорівнює добутку числа років на кількість нарахувань на рік) і по позичковому відсотку (процентній ставці), що дорівнює пропорційній частці вихідного позикового відсотка.

Формула багаторазових внутрішньорічних нарахуванні відсотків з цілим числом років:

$$FV = PV * (1 + r / m)^{m * n}, \text{ де}$$

FV - майбутня (кінцева) вартість; PV - поточна вартість; r - позичковий відсоток (відсоткова ставка, вихідна процентна ставка, оголошена процентна ставка); m - кількість нарахувань у році; n - кількість років.

Наприклад, розглянемо нарахування відсотків раз на півроку. Інвестуємо 100 у.о. під 13% річних, і отримаємо через півроку $100 * (1 + 0,13 / 2) = 106,5$ у.о., в кінці року $100 * (1 + 0,13 / 2)^2 = 113,42$ у.о. Якби інвестували за схемою складних відсотків з нарахуванням 1 раз на рік, то отримали б $100 * (1 + 0,13) = 113$ у.о..

Розглянемо для порівняння нарахування відсотків раз на квартал. Інвестуємо 100 у.о. під позичковий відсоток 13% річних, і отримаємо через рік $100 * (1 + 0,13 / 4)^4 = 113,65$ у.о.. При нарахуванні відсотків раз на місяць при тих же умовах отримаємо $100 * (1 + 0,13 / 12)^{12} = 113,80$ у.о.

При нарахуванні

1 раз в рік 113,00 зміна 0

2 рази на рік 113,42 зміна + 0,42

4 рази на рік 113,65 зміна + 0,23

12 разів на рік 113,80 зміна + 0,15

З прикладу видно, що при збільшенні кількості нарахувань відсотків на рік майбутня вартість збільшується, але при цьому швидкість збільшення знижується.

Зручна і багатофункціональна програма серії: "Фінансовий калькулятор 1.xx" дозволяє без зусиль робити розрахунки за стандартними формулами фінансової математики (рис.1).

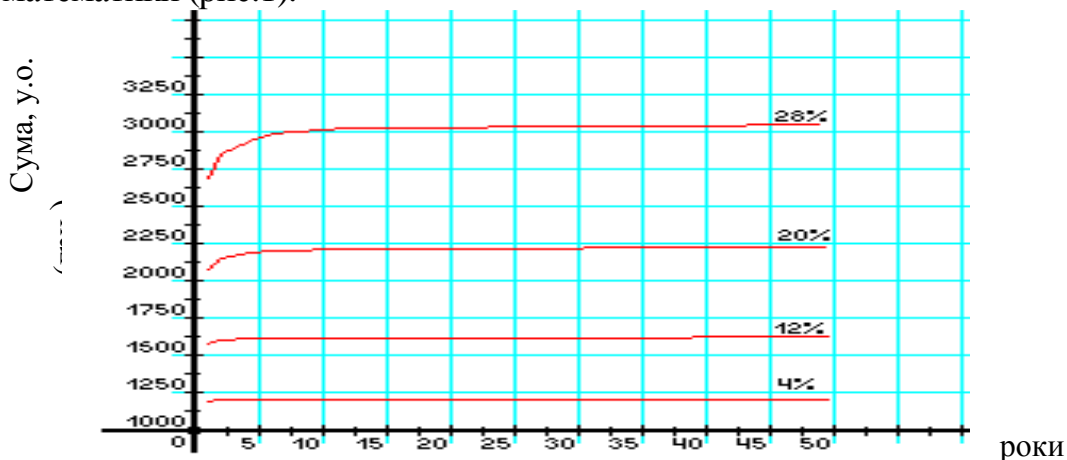

Рис. 1 - Графік багаторазових внутрішньорічних нарахувань відсотків з цілим числом років; кінцеві вартості: початкова сума 1000 у.о., Ставка позичкового відсотка 4, 12, 20, 28% річних

Завдання на розрахунок багаторазового внутрішньорічного нарахування відсотків з цілим числом років

Завдання № 1. Вкладник поклав у банк строком на 1 рік 25 000 грн., під 18% річних з нарахуванням відсотків щомісяця. Розрахуйте суму до отримання.

$$FV = 25000 * (1 + 0,18 / 12)^{1 * 12};$$

$$FV = 29890 \text{ грн.}$$

Відповідь. Через рік вкладник отримає 29890 рублів.

Завдання № 2. При якій процентній ставці інвестор отримає 6000грн., якщо термін інвестиції 7 років, первісна інвестиція 1000 грн., відсотки нараховуються раз на квартал?

Перетворимо формулу багаторазових внутрішньорічних нарахувань таким чином, щоб виділити процентну ставку: $r = ((FV / PV)^{1/(n * m)} - 1) * m$;

$$r = ((6000/1000)^{1/(7 * 4)} - 1) * 4;$$

$$r = 0,2643 \text{ або } 26,43\%.$$

Відповідь. Інвестор отримає заплановану суму при позичковому відсотку 26,43%.

Теперішня (поточна) вартість

Для оцінки руху фінансових потоків у часі застосовують різні формули фінансової математики, в тому числі і розрахунок приведеної вартості або метод дисконтованих грошових потоків.

Дисконтування є зворотною операцією розрахунку складних відсотків. У той час, коли інфляція більше нуля, «гроші сьогодні коштують дорожче ніж завтра». Для того щоб визначити сьогоднішню вартість грошей і застосовують дисконтування грошових потоків.

Сутність розрахунку полягає в тому, що плановані до отримання в майбутньому гроші перераховуються в поточну вартість, з урахуванням кількості періодів і ставки дисконтування, за формулою зворотного розрахунку складних відсотків.

Наприклад, плановані до отримання 1000 грн. через 1 рік інвестування при ставці дисконтування 15% еквівалентні сьогоднішнім 869,57 грн.; для планованих до одержання 1000 грн. через 2 роки інвестування при ставці дисконтування 15% еквівалентні сьогоднішнім 756,14 грн.; для планованих до одержання 1000 грн. через 3 роки інвестування при ставці дисконтування 15% еквівалентні сьогоднішнім 657,52 грн.

У даному прикладі величина 869,57 грн. є поточною вартістю величини 1000 грн., отриманих від вкладу на 1 рік при ставці дисконтування 15%.

Формула для розрахунку дисконтованого грошового потоку:

$$PV = FV / (1 + r)^n, \text{ де}$$

FV - майбутня вартість; PV - поточна вартість; r - ставка дисконтування; n - кількість років.

Чим довший термін отримання інвестиції і чим вище ставка дисконтування, тим менше поточна вартість.

Завдання № 1. Який необхідно зробити внесок, щоб через 10 років отримати 12500 грн., при процентній ставці рівній 11,7%?

$$\text{Розрахуємо дисконтовану вартість: } PV = 12500 / (1 + 0,117)^{10} = 4134 \text{ грн.}$$

Для оцінки руху фінансових потоків у часі застосовують різні формули фінансової математики, в тому числі і розрахунок майбутньої вартості термінового ануїтету постнумерандо. Сутність розрахунку полягає в тому, що грошовий потік, що складається з однакових по величині виплат і існуючий певний час, можна перерахувати в майбутню вартість, підсумувавши всі нарощені виплати з урахуванням умови постнумерандо.

Формула майбутньої вартості термінового ануїтету постнумерандо:

$$FV = A * \sum_{k=1}^n (1 + r)^{n-k},$$

FV - майбутня вартість; A - величина рівномірного надходження; r - процентна ставка; n - кількість років.

Приклад. Необхідно розрахувати майбутню вартість термінового ануїтету при 100 у.о. щорічних виплат, ставкою рівною 12%, протягом 5 років за схемою постнумерандо:

$$FV = 100 * ((1 + 0,12)^5 + (1 + 0,12)^4 + (1 + 0,12)^3 + (1 + 0,12)^2 + (1 + 0,12)) = 635 \text{ у.о.}$$

Завдання на розрахунок майбутньої вартості термінового ануїтету постнумерандо

Завдання № 1. Розрахуйте майбутню вартість термінового ануїтету постнумерандо за умови, що величина рівномірного надходження становить 3000 грн. на рік, процентна ставка 12,33% і термін 4 роки.

$$FV = 3000 * \text{sum} (1 + 0,1233)^{4-k}, \text{ де } k = 1 \text{ до } 4;$$

$$FV = 14407 \text{ грн.};$$

Відповідь. Через 4 роки за ануїтетом можна буде отримати 14407 грн.

Завдання № 2. Визначте, при якому значенні щорічних внесків (внесок робиться в кінці року), через 5 років вийде сума в 20 000 грн. при процентній ставці 21,5%.

Перетворимо формулу майбутньої вартості ануїтету постнумерандо таким чином, щоб виділити величину рівномірного надходження:

$$A = FV / \text{sum} (1 + r)^{n-k}, \text{ де } k = 1 \text{ до } 5;$$

$$A = 20000 / \text{sum} (1 + 0,215)^{5-k}, \text{ де } k = 1 \text{ до } 5; A = 2610 \text{ грн..}$$

Відповідь. Якщо в кінці кожного року класти на рахунок 2610 грн., то через 5 років на рахунку накопичиться необхідна сума.

Приведена вартість термінового ануїтету постнумерандо

Для оцінки руху фінансових потоків у часі застосовують різні формули фінансової математики, в тому числі і розрахунок приведеної вартості термінового ануїтету постнумерандо.

Сутність розрахунку полягає в тому, що грошовий потік, що складається з однакових по величині виплат і існуючий певний час можна перерахувати на даний момент, підсумувавши все, продисконтувати виплати з урахуванням умови постнумерандо.

Формула приведеної вартості термінового ануїтету постнумерандо:

$$PV = \sum_{k=1}^n \frac{A}{(1+r)^k},$$

PV - приведена (поточна) вартість; A - величина рівномірного надходження; r - процентна ставка; n - кількість років.

Приклад. Необхідно розрахувати наведену вартість термінового ануїтету при 100 грн. щорічних виплат, ставкою рівною 12%, протягом 5 років за схемою постнумерандо.

$$PV = (100 / (1 + 0,12)^5 + 100 / (1 + 0,12)^4 + 100 / (1 + 0,12)^3 + 100 / (1 + 0,12)^2 + \dots + 100 / (1 + 0,12)) = 360,47 \text{ грн..}$$

Для виконання вищенаведених умов необхідно інвестувати 360,47 грн.

Завдання для самостійних робіт

Приклад 1. Ви збираєтеся накопичити 50000 грош.од. протягом року за допомогою банківського депозиту, що пропонує щомісячне нарахування простих відсотків по місячній процентній ставці 1,5%. Яку суму необхідно покласти на депозит?

Приклад 2. Яку суму грошей повинен покласти підприємець у банк на депозитний рахунок, якщо при процентній ставці 15% через 5 років він планує отримати 12763 грош. од.?

Приклад 3. Інвестор вкладає гроші на 2 роки при нормі прибутковості 10%. Темп інфляції не є постійним щорічно. Очікуваний темп інфляції в перший рік 15%, у другий рік 20%. Визначити номінальний доход інвестора від цього вкладення.

Приклад 4. Що більш вигідно при вкладенні грошей на 2 роки: процентна ставка 20% річних при нарахуванні відсотків 2 рази в рік, або ставка 18% річних, що нараховуються 12 разів у рік?

Контрольні питання

1. Сформулюйте основний принцип вартості грошей у часі.
2. Що розуміється під нарощенням і дисконтуванням грошей?
3. Як змінюється майбутня вартість грошей при збільшенні тривалості інвестування?
4. Яка вартість грошей є реальною: сучасна чи майбутня?
5. Як варто коректувати очікувані грошові потоки в зв'язку з інфляцією?
6. Коли процес інвестування стає невигідним?
7. Який грошовий потік називається ануїтетом?
8. Як визначити поточне і майбутнє значення ануїтету?
9. Що таке нескінченний ануїтет і яке його сучасне застосування?
10. Як побудовані і навіщо використовуються фінансові таблиці?
11. Як вигідніше вкладати гроші: водночас чи рівним частками через рівні проміжки часу?

Тема 4. Аналіз фінансових звітів

Практичне заняття на тему : Аналіз фінансових результатів і фінансового стану підприємства за фінансовою звітністю

Для аналізу фінансової звітності використовуються наступні прийоми:
читання звітності (вивчення абсолютних показників звітності);

- горизонтальний аналіз – вивчення змін статей звітності порівняно з попереднім періодом;
- вертикальний (структурний) аналіз – визначення питомої ваги різних статей звітності в загальному результаті (підсумку);
- трендовий аналіз – визначення відносних відхилень показників звітності за декілька років від рівня базисного року, для якого всі показники приймаються за 100%;
- аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – визначення пропорцій між різними статтями звітності;
- факторний аналіз.

Аналіз фінансового стану - обов'язкова складова фінансового менеджменту будь-якого підприємства. Задача цього аналізу - визначити які параметри роботи підприємства прийнятні і їх необхідно зберігати на сформованому рівні, а які

вимагають оперативного втручання, тобто, щоб успішно працювати, підприємство повинне оцінити причини погіршення свого фінансового стану і знайти способи його корективи. Стандартної системи оцінки фінансового стану підприємства не існує, аналітики можуть використовувати різні комплекти показників. Проте є проблеми і показники, що найбільш часто трапляються у діяльності СПД.

З метою оцінки фінансового стану підприємств студенти, керуючись показниками звітності СПД (де вони проходили практику) за два останні роки та даними додатку до практичного заняття №4, проводять апробацію фінансової звітності та виконують наступні завдання:

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. За даними бухгалтерського балансу дайте попередню оцінку фінансового стану підприємства на початок і кінець звітного року. Обґрунтуйте висновки, спираючись на відповідні показники балансу. Які допоміжні джерела і показники можна використовувати для вивчення загального фінансового стану підприємства?

Завдання 2. Виконайте оцінку ліквідності балансу за абсолютними показниками. Зробіть висновок про достатність платоспроможності підприємства.

Завдання 3. Проаналізуйте за балансом підприємства достатність джерел на покриття запасів. Про що говорять одержані результати? Як ви вважаєте, підприємство проводить ризиковану діяльність?

Завдання 4. На основі балансу проаналізуйте коефіцієнти поточної ліквідності, забезпечення підприємства власними обіговими коштами на початок і кінець звітних періодів. Зробіть висновки.

Таблиця 4.1 – Розрахунок показників ліквідності.

Показник	Формула розрахунку	На початок першого звітного періоду	На кінець першого звітного періоду	На кінець другого звітного періоду	Відхилення
1. Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання				
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Грошові кошти і їх еквіваленти + Поточні фінансові інвестиції + Дебіторська заборгованість) / Поточні зобов'язання				
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Грошові кошти і їх еквіваленти + Поточні фінансові інвестиції) / Поточні зобов'язання				

Завдання 5. Визначте показники, що характеризують платоспроможність підприємства. Розрахуйте коефіцієнти ліквідності в табл.4.1. Визначте фактори зміни ліквідності. Зробіть висновки.

Завдання 6. За даними балансу проаналізуйте джерела формування активів підприємства. Зверніть увагу на порядок розрахунку суми власних обігових коштів підприємства і визначення впливу чинників на їх величину. Зробіть висновки відносно типу фінансової стійкості підприємства. Виконайте коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості підприємства. Розрахунки подайте за таблицею 4.2. Поясніть, про що свідчать одержані результати.

Таблиця 4.2 - Розрахунок показників фінансової стійкості підприємства

Показник	Формула розрахунку	На початок першого звітного періоду	На кінець першого звітного періоду	На кінець другого звітного періоду	Відхилення
1. Коефіцієнт незалежності (автономії)	Власний капітал / Валюта балансу				
2. Коефіцієнт фінансової стійкості	(Власний капітал + довгострокові зобов'язання) / Валюта балансу				
3. Коефіцієнт маневреності	ВОК / Власний капітал				

Завдання 7. Проаналізуйте показники ділової активності і ефективності роботи підприємства. Розрахунки подайте за таблицею 4.3. Поясніть, про що свідчить динаміка одержаних результатів.

Таблиця 4.3 - Розрахунок показників ділової активності і ефективності роботи підприємства

Показник	Формула розрахунку	На початок першого звітного періоду	На кінець першого звітного періоду	На кінець другого звітного періоду	Відхилення
1. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чиста виручка від реалізації / Середня сума оборотних активів				
2. Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість реалізованої продукції / Середня вартість запасів				
3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чиста виручка від реалізації / Середня сума дебіторської заборгованості				
4. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Чиста виручка від реалізації / Середня сума кредиторської заборгованості				
5. Тривалість одного обороту оборотних активів	Кількість календарних днів звітного періоду / Коефіцієнт оборотності оборотних активів				
6. Тривалість одного обороту запасів	Кількість календарних днів звітного періоду / Коефіцієнт оборотності запасів				
7. Рентабельність активів	Прибуток до оподаткування (або чистий прибуток) / Середня сума оборотних активів				
8. Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Середня сума власного капіталу				
9. Рентабельність продажу	Прибуток (від операційної діяльності або чистий прибуток) / Чиста виручка від реалізації				
10. Рентабельність продукції	Прибуток від операційної діяльності / Собівартість реалізованої продукції				
11. Рентабельність чистих активів	Чистий прибуток / Середня вартість чистих активів (різниця між активами і зовнішніми зобов'язаннями підприємства)				

Завдання 8. На основі даних попереднього завдання факторний аналіз рентабельності власного капіталу підприємства. Зробіть висновки щодо динаміки та можливостей росту цього показника.

Завдання 9. Розрахуйте темпи змін прибутку, виручки від реалізації та активів і порівняйте динаміку показників. Розрахуйте елементи вхідного і вихідного грошових потоків згідно табл. 4.4. За одержаними даними зробіть висновки щодо фінансового стану підприємства.

Таблиця 4.4 - Розрахунок елементів грошового потоку підприємства

Елементи грошового потоку					
Приток коштів	Минулий період		Відтік коштів	Минулий період	
	Минулий період	Звітний період		Минулий період	Звітний період
Чистий прибуток			Додаткове вкладення коштів у запаси		
Амортизаційні відрахування			Приріст дебіторської заборгованості		
Додаткові надходження у статутний фонд, продаж акцій			Зменшення кредиторської заборгованості		
Залучення нових кредитів і позик			Виплати дивідендів (грошові)		
Зростання кредиторської заборгованості			Зменшення статутного фонду (викуп і вилучення з обігу своїх акцій)		
Збільшення інших пасивів					

Контрольні питання

1. Перелічіть вимоги, які ставляться до змісту фінансових документів.
2. Перелічіть основні статті основного і оборотного капіталу підприємства.
3. Перелічіть основні статті власного та позикового довго - та короткострокового капіталу.
4. В чому полягає сутність основного балансового рівняння?
5. Наведіть структуру Звіту про фінансові результати.
6. Які основні фактори впливають на суму дебіторської і кредиторської заборгованостей?
7. Що являє собою операційний прибуток?
8. Перелічіть основні складові звіту про власний капітал
9. Яка технологія проведення горизонтального і вертикального аналізу звітності?
10. За допомогою яких показників оцінюється оборотність засобів і які з них найбільш поширені?
11. Як оцінити рентабельність власного капіталу?
12. Як за допомогою потоків грошових коштів можна оцінити фінансовий стан підприємства?

Тема 5. Управління грошовими потоками на підприємстві

Тема практичного заняття: Управління рухом грошових коштів

Управління рухом грошових коштів ґрунтується на результатах ретроспективної і перспективної діяльності підприємства.

Для аналізу поточних потоків грошових коштів, оцінки майбутніх надходжень грошових коштів, оцінки здатності підприємства погасити свою заборгованість і виплатити дивіденди, аналізу необхідності залучення додаткових фінансових ресурсів призначений Звіт про рух грошових коштів. У звіті відображаються над-

ходження, витрачання та зміну грошових коштів у ході поточної господарської, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства за певний період.

Звіт про рух грошових коштів складається для потреб внутрішнього фінансового управління. Перевагою звіту є те, що він у простій та аналітичній формі дозволяє виявити фактори, що вплинули на зміну грошових потоків за звітний період і визначити за рахунок якого виду діяльності підприємство отримує найбільший приріст грошових коштів. В цій формі звітності грошові потоки згруповані за трьома сферами діяльності: основної, інвестиційної та фінансової.

У кожному розділі окремо наводяться дані про надходження грошових коштів і про їх витрачання за кожною статтею, на підставі чого визначається загальна зміна грошових коштів за період. Потім розраховується залишок грошових коштів на кінець звітного періоду як алгебраїчна сума грошових коштів на початок періоду і змін за період.

Методичні рекомендації до розгляду фінансових ситуацій і завдань

Завдання 1. Оцінити необхідність і обсяг додаткової короткострокової позички для забезпечення виконання запланованих результатів діяльності підприємства по збору комп'ютерів на січень 2010 року при наступних прогнозованих показниках його господарської діяльності:

- 1) Закупівля комплектуючих елементів планується на суму 218250 грн., з них оплатою грошима до 31.01 буде зроблено тільки 35% вартості.
- 2) Залишки комплектуючих елементів на складі наприкінці місяця складуть 8730 грн.
- 3) Продаж готової продукції буде зроблена на суму 450000 грн., з них 48% буде оплачено грошима до 31.01.
- 4) Плановані валові витрати складуть:
 - оплата виробничого персоналу з нарахуваннями - 49500 грн. (виплати до 31.01),
 - виробничі накладні витрати (без амортизації й оренди) -56250 грн.,
 - амортизація -643.8 грн.,
 - оренда оплачена наприкінці минулого року на рік вперед і включається у витрати щомісяця,
 - адміністративні витрати – 33750 грн. (виплати після 31.01),
 - маркетингові витрати – 29250 грн. (виплати до 31.01),
- 5) Процентна ставка банківського кредиту складає 24% річних. Виплата відсотків здійснюється до останнього числа кожного місяця.
- 6) Наявна кредиторська заборгованість, нараховані зобов'язання і заборгованості перед бюджетом погашаються протягом місяця.
- 7) Дебітори погашають свою заборгованість протягом місяця наполовину.
- 8) Ставка податку на прибуток складає 30%.

Фінансовий менеджер підприємства вважає, що мінімальний обсяг грошового рахунка, що гарантує йому надійну повсякденну діяльність, складає 22000 грн.. Баланс підприємства на початок місяця приведений у таблиці 5.1.

Таблиця 5.1 - Початковий баланс підприємства (грн)

АКТИВИ	
Оборотні кошти	
Кошти	22400
Дебіторська заборгованість	48000
Товарно-матеріальні засоби	5400
Попередня плата оренди приміщень	12000
Основні засоби	
Початкова вартість	32762
Накопичена амортизація	1862
Залишкова вартість	30900
Активи, всього	118700
ПАСИВИ	
Короткострокові заборгованості	
Кредиторська заборгованість	34000
Нараховані зобов'язання	21200
Банківська позичка	-
Заборгованості по податку на прибуток	820
Довгострокові заборгованості	
Довгостроковий банківський кредит	20000
Власний капітал	
Статутний капітал	30000
Нерозподілений прибуток	12680
Пасиви, усього	118700

Завдання полягає в установленні мінімального обсягу додаткового фінансування підприємства (якщо таке знадобиться). Виконайте розрахунки та зробіть висновки за умови що процентна ставка складає 12% у рік чи 2% на місяць, а податок на прибуток - 25%.

Контрольні питання:

1. Які основні питання можна вирішити за допомогою звіту про рух грошових коштів?
2. Як оцінити якість управління підприємством за звітом про рух грошових коштів?
3. Як відрізняються прямий і непрямий методи складання звіту про рух грошових коштів?
4. У чому полягає сутність непрямого методу звіту про рух грошових коштів?
5. Наведіть модель перерахунку чистого прибутку у грошовий потік внаслідок операційної діяльності.
6. Чому прибуток від продажу активу віднімається при перерахунку чистого прибутку у грошовий потік внаслідок операційної діяльності?

Тема 6. Управління прибутком

Практичне заняття 1. Управління формуванням витрат і аналіз безбитковості діяльності підприємства

Аналіз безбитковості чи аналіз витрат, прибутку й обсягу виробництва (CVP - аналіз) – це аналітичний підхід до вивчення взаємозв'язку між витратами та доходами при різних рівнях виробництва.

У процесі проведення аналізу безбитковості приймаються наступні допущення.

1. Використовується класифікація витрат по характеру їхнього поводження при зміні обсягу реалізації готової продукції. Витрати підрозділяються на постійні і перемінні.
2. Передбачається, що вся зроблена продукція буде продана протягом планового періоду часу.
3. Як критерій для аналізу приймається прибуток до виплати податків, тобто операційний, а не чистий прибуток.

Вплив зміни обсягу виробництва (реалізації) продукції на змінні і умовно-постійні витрати показано в табл.6.1.

Таблиця 6.1 – Залежність зміни обсягу виробництва і витрат

Обсяг виробництва (збуту)	Змінні витрати		Постійні витрати	
	Сумарні	На одиницю продукції	Сумарні	На одиницю продукції
Зростає	Збільшуються	Постійні	Постійні	Зменшуються
Зменшується	Зменшуються	Постійні	Постійні	Збільшуються

Величина змінних витрат перебуває у прямій залежності від зміни обсягу виробництва і реалізації продукції. За характером такої залежності змінні витрати можуть мати пропорційний, дигресивний або прогресивний характер росту. До складу постійних належать витрати, сума яких не залежить від зміни обсягу виробництва і реалізації продукції в рамках певного часового періоду. Як правило, постійні витрати здійснюються і за умови відсутності основної діяльності. Постійні витрати, у свою чергу, поділяються на абсолютно постійні (здійснення орендних платежів) та умовно-постійні (знос малоцінних та швидкозношуваних предметів).

З метою достовірнішого поділу затрат підприємства на постійні та змінні використовуються такі методи:

- *метод максимальної і мінімальної точки*, сутність якого в тому, що з усієї сукупності даних вибираються два періоди з найбільшим і найменшим обсягом виробництва. Визначається так звана ставка змінних витрат:
- *графічний* (статистичний) метод.
- *метод найменших квадратів*, який є найбільш точним, тому що в ньому використовуються всі дані про сукупні витрати і визначаються коефіцієнти а і в.

Алгоритм визначення коефіцієнтів і результатів розрахунків за методом найменших квадратів приведено в табл. 6.2.

Таблиця 6.2 - Алгоритм методу найменших квадратів

Період	Обсяг виробництва (x), тис.шт.	$x - \bar{X}$ (тис.шт.)	Сумарні витрати Y (грн.)	$y - \bar{Y}$ (грн.)	$(x - \bar{X})^2$	$(x - \bar{X}) \cdot (y - \bar{Y})$, грн.
1						
...						
п						
разом						
середнє						

$$\text{Ставка перемінних витрат} = \frac{\sum (x - \bar{x}) \times (y - \bar{y})}{\sum (x - \bar{x})^2}$$

Приклад 1. Розрахунок за методом максимальної і мінімальної точки
Необхідно проаналізувати витрати, пов'язані з доставкою товарів, які є змішаними (поділити на постійні і змінні). Фактичні дані надано в табл.6.3.

Таблиця 6.3. – Вихідні дані

Місяць	Кількість товарів	Витрати на доставку
Січень	600	6850
Лютий	500	5500
Березень	700	7850
Квітень	900	8000
Травень	800	7600
Червень	1000	9200
Липень	1200	10000
Серпень	1100	8700

В реальних умовах керівництву підприємства часто приходиться вирішувати питання щодо формування прибутку підприємства. Одне з питань, яке може розглядатись надане в прикладі.

Приклад. Підприємство виготовляє запчастини до автомобілів і реалізує їх за ціною 10 грн за 1 шт. Змінні витрати - 3,6 грн. , за квартал реалізують 250000 шт. Постійні витрати - 975000 грн.

Поріг рентабельності перейдено. Надходить комерційна пропозиція – виготовити і продати ще 20000 шт. за ціною 5,25 грн. При виконанні і цього замовлення будуть збільшені тільки змінні витрати: $3,6 \cdot 20000 = 72000$ грн.

Постійні витрати не зміняться. Чи варто прийняти пропозицію?

Рішення. Якщо прийняти пропозицію, виручка збільшується на 105000 грн ($5,25 \cdot 20000$). Звідси прибуток зростає на 33000 грн. : $(105000 - 72000)$. Значить, підприємству вигідно продати додатково виготовлену продукцію, хоча ціна 5,25 грн за 1 шт. нижче повної собівартості однієї запчастини.

Розрахунок повної собівартості: сумарні змінні витрати складають $3,6 \times 250000 = 900000$ грн; постійні - 975000 грн; повна собівартість - 1875000 грн; повна собівартість однієї одиниці продукції - $1875000/250000 = 7,5$ грн.

Тут діє правило: якщо поріг рентабельності перейдено, то прибуток підприємства збільшується при продажу виробу з будь ціною вище змінних витрат.

Приклад 2. Порівняти результати формування прибутку за традиційним поділом витрат і в рамках CVP – аналізу за даними табл. 6.4 та 6.5.

Виручка одержана від 400 одиниць продукції. Можливо зменшення обсягу до 356 одиниць. Визначити прибуток, який одержить підприємство при вказаних випусках.

Таблиця 6.4 - Традиційний формат звіту про фінансові результати (грн)

Показники	Сума
Виторг від продажу (без ПДВ)	120000
Мінус виробничі витрати:	60000
Валовий доход	60000
Мінус невиробничі витрати:	
Реалізаційні	31000
Адміністративні	19000
Чистий прибуток (до оподаткування)	10000

Таблиця 6.5 - Формат звіту про фінансові результати на основі "вкладеного доходу" (CVP - аналізу)

Показники	Сума (в т.ч.), грн	Сума, грн
Виторг від продажу (без ПДВ)		120000
Мінус перемінні витрати:		30000
Виробничі	20000	
Реалізаційні	6000	
Адміністративні	4000	
Вкладений дохід		90000
Мінус постійні витрати:		
Виробничі	40000	80000
Реалізаційні	25000	
Адміністративні	15000	
Чистий прибуток(до оподаткування)		10000

Методичні вказівки до рішення прикладу

Кінцевий результат закономірно однаковий за обома способами. Проте за даними табл. 6.4. визначити обсяг безбиткового виробництва продукції неможливо. У табл.6.5 з'явився новий елемент - вкладений дохід. За змістом цієї характеристики вкладений дохід повинний покрити всі постійні витрати і забезпечити задане значення прибутку.

З'являється можливість планувати величину прибутку, тому що зі зміною обсягу реалізації змінюються тільки перемінні витрати, у той час як фіксовані залишаються незмінними.

Для цілей детального аналізу витрат визначимо витрати на одиницю продукції і витрати зведемо у табл. 6.6. Тут з'являється новий елемент для аналізу - вкладений дохід на одиницю продукції, що залишається постійним, поки не зміниться ціна одиниці продукції та перемінні витрати на одиницю продукції.

Таблиця 6.6 - Аналітичний формат звіту про фінансові результати на основі вкладеного доходу (400 од.)

Показники	Всього	На одиницю	Процент
Виторг (400 одиниць продукції)	120000	300	100%
Мінус перемінні витрати	30000	75	25%
Вкладений дохід	90000	225	75%
Мінус постійні витрати	80000		
Чистий прибуток	10000		

Якщо обсяг реалізації складає 356 одиниць продукції, звіт про прибуток на основі вкладеного доходу має наступний вид:

Таблиця 6.7 - Аналітичний формат звіту про фінансові результати на основі вкладеного доходу (356 од.)

Показники	Всього	На одиницю	Процент
Виторг (356 од.)	106800	300	100%
Мінус перемінні витрати	26700	75	25%
Вкладений дохід	80100	200	75%
Мінус постійні витрати	80000		
Чистий прибуток (збиток)	100	0,28	

З приведених розрахунків випливає, що якщо підприємство буде продавати 356 одиниць товару, воно одержить практично нульовий прибуток.

Точка безбитковості – це обсяг продажу, при якому виторг дорівнює сумарним витратам, або обсяг продажу, при якому вкладений дохід дорівнює постійним витратам. Як тільки досягнута точка безбитковості, кожна додатково продана

одиниця продукції приносить додатковий прибуток, рівний вкладеному доходу на одиницю продукції.

Приклад 3. Вихідний стан підприємства відповідає першому числовому стовпчику табл.6.8. У результаті реалізації інвестиційних заходів підприємство планує наступні зміни: Придбання нового обладнання загальною вартістю 16.8 млн. грн. з терміном експлуатації 10 років і планованою ліквідаційною вартістю 0,8 млн. грн. Передбачається, що старе устаткування буде цілком виведено з експлуатації і підприємство планує продати його. Упровадження нового обладнання приводить до наступних наслідків: витрати на електроенергію зменшуються на 16%, вартість сировини збільшується на 22%, утрати на брак зменшуються на 50%, постійні витрати на оплату праці разом з відрахуванням на соцстрах збільшуються на 14 %, у той час як витрати прямої праці на одиницю продукції зменшуються на 40%, загально цехові витрати збільшуються на 12%. Впровадження інвестиційних заходів дозволить продавати продукцію по більш високій ціні (на 12%) за рахунок поліпшення її якості, що по оцінках маркетологів дозволить збільшити обсяг реалізації на 15%. Визначити зміни стану підприємства з погляду його беззбитковості за рахунок впровадження інвестиційних заходів.

Таблиця 6.8 - Аналітичні дані аналізу беззбитковості

Показники	Дані для аналізу			
	Вихідні	Планові		
Перемінні витрати на одиницю, грн. продукції, грн	30.49	37.19		
Сировина	11.96	11.96		
Пар	4.34	3.65		
Електроенергія	1.23	0.74		
Пряма праця	0.19	0.10		
Утрати від браку	0.08	0.08		
Інші	48.28	53.71		
Усього				
Постійні витрати за рік, грн	114.456	130480		
Непряма праця	77811	88705		
Відрахування на соцстрах	824,609	1.600.000		
Амортизація	138127	154702		
Загальноцехові витрати	1584579	1426121		
Загальнозаводські й адміністративні витрати	1205600	1205600		
Інші витрати ,грн	2751638	3412064		
Додаткова інформація				
Показники, грн	Дані			
	Вихідні		Плановані	
1	2	3	4	5
Ціна одиниці продукції	88,71	100%	99,36	100.00%
Мінус перемінні витрати	48.28	54,43%	53,71	54,06%
Вкладений (маржинальний) дохід	40.43	45.57%	45.65	45.94%
Точка беззбитковості	68.061	од. прод.	74.746	од. прод.
	6037691	7426420		
Оцінка прибутку				
План продажу	94,500	од. прод. 10,797,426	108.675	од. прод
Доход	8.383095		10.797426	
Мінус перемінні витрати	4.562555		5.836556	
Мінус постійні витрати	2.751638		3412064	
Прибуток	1068.903		1.548807	
Запас безпеки	2345404		3.371006	
Запас безпеки, %	27.98%		31.22%	

Приклад 4. Аналіз беззбитковості операційної діяльності підприємства, що виробляє два види продукції, де постійні витрати надані сумарно на види продукції, а перемінні витрати розраховані за кожним видом (табл.6.9.).

Визначити точку беззбитковості для цього випадку, а також розрахувати точку беззбитковості для випадку зміни структури випуску продукції. Зробити висновки.

Таблиця 6.9 – Вихідні дані

Показники	Продукція А		Продукція В		Всього	
Виторг	100.000	100%	300.000	100%	400.000	100.0%
Мінус перемінні витрати	70.000	70%	120.000	40%	190.000	47.5%
Вкладений дохід	30.000	30%	180.000	60%	210.000	52.5%
Мінус постійні витрати					141.750	
Чистий прибуток					68.250	

Вплив вкладеного доходу й аналіз операційного важеля

Крім стандартної техніки проведення аналізу беззбитковості важливе значення в процесі реструктуризації підприємств має аналіз фінансових показників ризику операційної діяльності підприємства. Зокрема, цікаво проаналізувати, як відносний вкладений дохід впливає на точку беззбитковості і запас безпеки.

Приклад 5. Компанія Х має 70 % перемінних витрат, а компанія У - всього 20 %. Інші "вихідні" показники (розмір виручки і прибуток) в обох компаній однакові. У табл.6.10 надано порівняльний аналіз беззбитковості цих компаній. Розгляньте вихідні дані і зробіть висновок щодо переваг структури витрат в кампаніях.

Таблиця 6.10 - Порівняльний аналіз беззбитковості двох компаній

Показники	Компанія Х		Компанія У	
Виторг	500,000	100%	500,000	100%
Мінус перемінні витрати	350,000	70%	100,000	20%
Вкладений дохід	150,000	30%	400,000	80%
Мінус постійні витрати	90,000		340,000	
Чистий прибуток (збиток)	60,000		60,000	
Точка беззбитковості (грн):				
90,000 / 0.30	300,000			
340,000 / 0.80			425,000	
Запас безпеки (грн):				
500,000 - 300,000	200,000			
500,000 - 425,000			75,000	
Запас безпеки (%):				
200,000 / 500,000	40%			
75,000 / 500,000			15%	

Приклад 6. Розглянути вихідні дані двох компаній з різною структурою витрат і визначитись з СПД для вкладу інвестицій, якщо передбачається розширення продажу до 10%.

Таблиця 6.11 - Вихідні дані

Показники	Компанія Х		Компанія У	
Виторг	100,000	100%	100,000	100%
Мінус перемінні витрати	60,000	60%	30,000	30%
Вкладений дохід	40,000		70,000	70%
Мінус постійні витрати	30,000		60,000	
Чистий прибуток (збиток)	10,000		10,000	

Приклад 8. Компанія виробляє і продає один вид продукції. Виручка від реалізації і витрати компанії в останньому місяці та витрати надані у табл. 6.12.

Таблиця 6.12 - Вихідні дані.

Показники	Всього	На од.прод
Виручка від реалізації	400.000	40
Мінус перемінні витрати	280000	28
Вкладений дохід	120000	12
Мінус постійні витрати	90000	
Чистий прибуток	30000	

Розрахуйте точку беззбитковості в натуральних і грошових одиницях. Без додаткових розрахунків визначте величину маржинального доходу в точці беззбитковості. Який обсяг продажів треба забезпечити для одержання мінімального прибутку 12000 грош.од.? Використовуючи дані таблиці, оцініть запас міцності компанії в грош. од. та відсотках.

Контрольні питання до теми

1. У чому зміст загальної класифікації витрат?
2. Опишіть процедуру формування собівартості зроблених і собівартості проданих товарів.
3. У чому розходження витрат, що відносяться до продукту, і витрат, що відносяться до періоду?
4. Чи дійсно постійні витрати завжди залишаються незмінними при зміні обсягу продажів СПД?
5. Які ви знаєте методи для виділення перемінної і постійної компонент у змішаних витратах? Який з них є найбільш точним? Обґрунтуйте чому.
6. У чому сутність аналізу "витрати – об'єм – прибуток" (CVP - аналізу)?
7. Дайте визначення точки беззбитковості. Які ви знаєте підходи для її розрахунку?
8. Що таке операційний важіль і чому його значення може служити мірою операційного ризику? Дайте визначення операційного ризику СПД.
9. Які вам відомі графічні способи аналізу беззбитковості?
10. Що таке запас безпеки і як його розрахувати в рамках CVP - аналізу?
11. Як визначити обсяг продажу, що відповідає заданому обсягу прибутку?

Тема 7. Управління активами

Тема практичного заняття: Обґрунтування рішень щодо управління активами СПД

До основних завдань фінансового управління оборотним капіталом відносяться забезпечення фінансовими ресурсами поточної діяльності підприємства; своєчасне здійснення поточних розрахунків; підтримування високої ліквідності підприємства; зростання ефективності використання оборотних коштів. Для вирішення цих завдань фінансовий менеджер повинен обрати раціональну політику фінансування оборотних коштів і контролювати її здійснення в практичній діяльності підприємства.

Перш за все необхідно розрахувати постійну потребу підприємства в оборотних коштах для забезпечення його безперебійного функціонування. Постійна потреба в оборотних активах залежить від багатьох факторів: розмірів підприємства, темпів підвищення обсягу виробництва, галузевої специфіки діяльності, тривалості виробничого циклу тощо. Постійна потреба в основних засобах складається з двох

частин: мінімально необхідного розміру коштів у всіх видах запасів - складських виробничих запасах, незавершеному виробництві, запасах готової продукції і товарів для продажу; середнього розміру коштів, що постійно знаходяться в розрахунках з дебіторами, якщо підприємство продає продукцію (товари, роботи, послуги) з відстрочкою платежу.

У фінансовому менеджменті для визначення мінімально необхідного для безперебійної виробничої діяльності розміру коштів у запасах використовують різні методи. Розглянемо деякі з них.

Метод ЕОЗ (Уілсона)

Завдання фінансового менеджера полягає в оптимізації сумарних витрат, пов'язаних із запасами, оскільки зменшити одночасно але всі види таких витрат неможливо.

Для мінімізації витрат, пов'язаних із запасами, в теорії фінансового менеджменту розроблені спеціальні моделі управління запасами. Найбільш поширена модель визначення оптимального обсягу, або найбільш економного обсягу замовлення (ЕОЗ). За допомогою моделі ЕОЗ можна визначити обсяг замовлення, мінімізуючий витрати на організацію замовлень і зберігання запасів.

Приклад 1. Фірма купує деталі по 30 грн. /од. В рік їй потрібно 5000 деталей; середня норма прибутку на капітал – 15%; витрати на зберігання однієї деталі - 1 грн., витрати на організацію одного замовлення - 120 грн. Визначити оптимальну партію замовлення з врахуванням знижок (табл.7.1).

Таблиця 7.1 - Система знижок, що надається постачальником

Обсяг замовлень (ОЗ), од.	Ціна за одиницю, грн.
0<ОЗ<499	30,0
500<ОЗ<999	28,0
1000 <ОЗ	27,5

Розробка кредитної політики підприємства.

Приклад 2. Підприємство планує отримати наступну виручку від реалізації продукції в кредит по місяцях (грн.):

січень	лютий	березень	квітень	травень	червень
5000	10000	12000	13000	14000	16000

За фактичними даними 20% покупців проводили оплату протягом поточного місяця, 30% - протягом місяця наступного за поточним, 50% - протягом другого місяця, що йде за поточним. Потрібно визначити прогнозовані розміри дебіторської заборгованості на перше квітня і перше липня.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Виконати вертикальний і горизонтальний аналіз активів. Зробити висновки щодо їх складу і динаміки.

Завдання 2. За даними фінансової звітності визначити показники ефективності управління запасами. Зробити висновки. Які б заходи Ви рекомендували підприємству для більш ефективного використання запасів?

Завдання 3. За даними фінансової звітності підприємства, де Ви проходили практику (або за наведеною у додатках) дати оцінку управління дебіторською заборгованістю СПД. Аналітичну роботу провести відповідно методичним вказівкам до рішення прикладу

Завдання 4. Визначити потребу підприємства в короткостроковому кредиті
Річний баланс виробничого підприємства "ТБМ" надано у табл.7.2.

Потрібно.

1. Розрахувати власні оборотні кошти.
2. Обчислити поточні фінансові потреби.
3. Визначити потенційний надлишок/дефіцит коштів .
4. Розрахувати реальний надлишок/дефіцит коштів .
5. Якщо буде виявлено дефіцит, треба розрахувати суму необхідного короткострокового кредиту

Таблиця 7.2 – Річний баланс ВП"ТБМ"

АКТИВ		ПАСИВ	
Основні активи	3500	Власні засоби	2000
Запаси сировини	400	Резерви	1000
Незавершене виробництво	200	Довгострокова заборгованість	2000
Запаси готової продукції	600	Короткострокова банківська заборгованість	1000
Дебіторська заборгованість	1800	Кредиторська заборгованість	1200
Грошові кошти	200		
Короткострокові фінансові вкладення	200		
Інші поточні активи	300		
БАЛАНС	7200		7200

Методичні вказівки до рішення завдання.

1. Власні оборотні кошти визначаються як різниця між постійними пасивами і постійними активами:

2. Поточні фінансові потреби обчислюються як різниця між поточними активами (без коштів) і поточними пасивами:

3. Потенційний надлишок/дефіцит коштів - це різниця між (1) і (2):

4. Реальний надлишок/дефіцит готівки розраховується на базі потенційного надлишку/дефіциту з врахуванням уже наявних на поточний момент короткострокових вкладень (їх можна мобілізувати) і короткострокового кредиту.

5. Сума, на яку поточні фінансові потреби більше власних оборотних коштів (тобто постійних пасивів не вистачає для забезпечення нормального функціонування підприємства) - це і є потрібна сума короткострокового кредиту.

Завдання 5. Визначення чистого оборотного капіталу. Фірма має наступний баланс (табл.7.3):

Таблиця 7.3 – Баланс СПД (тис.грн).

Активи		Пасиви	
Грошові кошти	30,0	Кредиторська заборгованість	30,0
Дебіторська заборгованість	60,0	Заборгованість по зарплаті	20,0
Товарно-матеріальні запаси	100,0	Податки, що підлягають сплаті до бюджету	60,0
Необоротні активи	810,0	Довгострокові кредити	260,0
		Статутний капітал	470,0
		Нерозподілений прибуток	
БАЛАНС	1000,0	БАЛАНС	1 000,0

Потрібно визначити чистий оборотний капітал фірми.

Завдання 6. Затримка в надходженні готівки

Торгова фірма в середньому щодня одержує 100,0 тис. грн. Фінансовий директор визначив, що період між відправленням чека і його дійсним одержанням для використання складає 4 дні. Потрібно визначити, яка сума заморожена через цю затримку.

Завдання 7. Середній касовий залишок

Торгова фірма має наступні середні щотижневі касові залишки (тис.грн.):

Таблиця 7.4 – Дані про середні щотижневі касові залишки СПД.

Тиждень	Середній касовий залишок
1	20,0
2	15,0
3	12,0
4	15,0
Всього	62,0

Потрібно: 1.Визначити середній щомісячний касовий залишок.

2. Розрахувати прибуток, одержуваний щомісяця від середнього касового залишку, якщо щорічна ставка відсотка складає 15%.

Завдання 8. Оптимальна сума коштів

У підприємства потреба в готівці складає 1000 тис. грн. на місяць. Очікується, що готівка надходить рівномірно. Річна ставка складає 20%. Вартість кожної операції позики чи зняття грошей з рахунка складає 100 грн.

Потрібно: 1.Визначити оптимальну суму операції.

2. Розрахувати середню величину касового залишку.

Підказка: Оптимальна сума операції визначається по формулі розрахунку оптимального (чи максимального) залишку (модель Баумоля).

Контрольні питання:

1. Дайте характеристику розміщення основних розділів активів підприємства.
2. Яким чином виконується амортизація основних засобів, в чому особливості амортизації нематеріальних активів?
3. Які основні фактори впливають на суму дебіторської заборгованості?
4. В чому полягає сутність проблеми обліку запасів?
5. Який метод оцінки запасів може бути рекомендовано в умовах інфляції і чому?
6. В чому суть поняття грошові еквіваленти і у якому вигляді вони відображені у балансі?
7. Яку з моделей оптимізації грошових потоків застосовують при їх нерівномірному надходженні? Рівномірному надходженні?

Тема 8. Вартість та оптимізація структури капіталу

Тема практичного заняття: Методика визначення вартості та оптимізація структури капіталу

Управління капіталом - це управління структурою і вартістю джерел фінансування (пасивів) з метою підвищення рентабельності власного капіталу і спроможності підприємства виплачувати дохід кредиторам і співвласникам (акціонерам) підприємства.

Джерела фінансування, або пасиви підприємства, мають різну ціну в залежності від шляхів їх залучення.

Вартість капіталу розглядається у фінансовому менеджменті, з одного боку, як процентна ставка, яку потрібно платити інвесторам, які вкладають капітал в підприємство, а з другого - як необхідна ставка доходу, яку має отримувати підприємство для покриття витрат по залученню капіталу. Отже, щоб виплачувати певний відсоток доходу на вкладений інвесторами капітал, підприємство повинно накопичити дохід не менше цього відсотка. Тому можна привести ще одне визначення поняття "вартість капіталу": це необхідна ставка доходу, яку повинно мати підприємство для покриття витрат по залученню капіталів на ринку.

Кожне джерело фінансування має свою вартість (ціну). Залучаючи капітал з різних джерел (випуск акцій, облігацій, отримання кредитів та ін), фінансові менеджери намагаються забезпечити зниження середньозваженої вартості капіталу, тобто середньої плати за всі джерела фінансування.

Залучення позикового капіталу в розумних межах може визивати ефект фінансового лівериджу (важеля), який проявляється в прирості рентабельності власного капіталу. Показником фінансового лівериджу є відношення довгострокового позикового капіталу до власного капіталу. Завдання фінансового менеджера - підтримувати оптимальну структуру капіталу, щоб використовувати ефект фінансового лівериджу і не збільшувати ризик банкрутства підприємства.

Розрахунками вартості капіталу і різним прийомам оптимізації цього показника велика увага приділяється в зарубіжному фінансовому менеджменті. Це обумовлено тим, що зарубіжні підприємства мають можливість залучати через фінансовий ринок капітал в різних формах і на різних умовах. В Україні, нажаль, фондовий ринок знаходиться в початковому стані розвитку.

Цінні папери у власному (статутному) капіталі акціонерних підприємств займають основну частку. Отже, щоб знати ринкову ціну підприємства, треба вміти оцінити вартість цінних паперів.

Оцінка вартості цінних паперів

Приклад 1. Поточна ціна звичайної акції компанії складає 4 грош.од. очікувана в наступному році величина дивідендів 4 грош.од. Крім того, планується щорічний приріст дивідендів 4%. Розрахувати вартість власного капіталу

Приклад 2. Величина прибутку на 1 акцію компанії X склала 5 грош.од.; - а ринкова ціна акції в середньому дорівнювала 40 грош.од. Розрахувати вартість власного капіталу відповідно до моделі прибутку на акцію.

Приклад 3. Кінцева прибутковість залученого позикового капіталу складає 10%. Який прибуток буде приносити щорічно випущена облігація номіналом 1000 грош.од.? Визначте вартість позикового капіталу після сплати податків, якщо величина ставки податку дорівнює 30%.

Приклад 4. Ринкова вартість звичайних акцій компанії складає 450000 грош.од., привілейованих акцій – 120000 грош.од., а загального позикового капіталу - 200000 грош.од. Вартість власного капіталу компанії - 14%, привілейованих акцій - 10%, облігацій - 9%. Визначити зважену середню вартість капіталу компанії при ставці податку $T = 30\%$.

Приклад 5. По привілейованих акціях компанії виплачується щорічний дивіденд розмірі 8 грош.од., ринкова ціна акції складає 100 грош.од. за акцію

Визначити вартість привілейованої акції компанії.

Приклад 6. Компанія Z п'ять років тому випустила облігації номіналом 1000 грош.од. з номінальною процентною ставкою 9%. Поточна вартість облігації на фондовому ринку складає 890 грош.од і до погашення залишається ще 10 років. Необхідно визначити вартість облігації.

Оцінка капіталу з використанням β - показника

Приклад 8. Величина показника β компанії дорівнює 1.5. Поточна ринкова ціна акції складає 20 грош.од., а величина прибутку на 1 акцію торік дорівнювала 2 грош.од.. Величина дивіденду, виплачуваного в поточному році, складає 1 грош.од. на 1 акцію. Очікується щорічний ріст дивідендів у розмірі 6%. Вважаючи, що процентна ставка без ризикового вкладення капіталу дорівнює 6%, а середній доход по всьому ринку складає 9%, необхідно обчислити вартість власного капіталу з використанням усіх трьох методів.

Розрахунок середньозваженої вартості капіталу

Приклад 9. Розрахувати середньозважену вартість капіталу корпорації за даними, приведеним у табл. 8.1.

Таблиця 8.1 – Вихідні дані

Джерела фінансування за даними балансу)	Сума капіталу, тис, гр. од.	Середня вартість джерела. %	Питома вага джерела в пасиві
Акціонерний капітал			
У тому числі:			
звичайні акції	600	32	0,41
привілейовані акції	60	25	0,04
Нерозподілений прибуток	300	30	0,20
Позиковий капітал			
У тому числі кредити:			
довгострокові	100	20	0,08
короткострокові	400	15	0,27
Усього	1460		1,00

Приклад 10. Підприємство можна продати за 4,3 млн. гр. од. чи реконструювати. Після реконструкції прогнозується середньорічний чистий грошовий потік 0,54 млн. гр. од. Середньозважена вартість капіталу - 12%. Для вибору варіанта потрібно визначити вартість підприємства методом капіталізації доходів. Якщо вище виявиться ціна продажу, то підприємство доцільніше продати, а якщо вище буде розрахункова вартість, те вигідніше його реконструювати.

Приклад 11. Фірми А і Б мають однаковий капітал і однакову економічну рентабельність капіталу (розраховується як відношення суми прибутку (до відрахування податку) і відсотків за кредит до суми всього капіталу) – 20%. Розрізняються фірми А і Б структурою джерел фінансування: фірма А має в пасивах 1 млн. грн власного капіталу і не має позикових засобів, а фірма Б має 500 тис. грн власного капіталу і 500 тис. грн позикового капіталу. Прибуток (з урахуванням відсотків за кредит) обидва підприємства мають однаковий - 200 тис. грн (прибуток до відрахування податку плюс відсотки за кредит). Визначити вплив фінансового левериджу на рентабельність підприємств.

Завдання для самостійного виконання

Банк надає підприємству кредит на умовах 2 грош.од. на кожну наявну у нього 1 грош.од. власних засобів. Своїх грошей підприємство не має, але може залучити акціонерний капітал, почавши випуск акцій. Банк дає кредит по ставці 6%, а акціонери згодні вкладати гроші за умови одержання 12%. Підприємству необхідні 3000 грош.од. Розрахувати зважену середню вартість капіталу підприємства, якщо указана сума буде одержана як за рахунок акціонерного капіталу так і за рахунок кредиту (50/50).

Методичні вказівки до рішення завдання

1. Визначити необхідний чистий грошовий дохід підприємства для задоволення вимог банку і вимог акціонерів
2. Визначити зважену вартість капіталу

Контрольні питання до теми

1. Що розуміється під вартістю капіталу підприємства?
2. Обґрунтуйте причину, по якій вартість капіталу підприємства приймається як показник дисконту при оцінці ефективності капітальних вкладень.
3. Від яких факторів залежить вартість капіталу?
4. Який механізм впливу структури капіталу на його вартість?
5. Опишіть модель прогнозованого росту дивідендів.
6. У чому сутність цінової моделі капітальних активів?
7. Дайте визначення коефіцієнта бета. Як коефіцієнт бета може бути розрахований на практиці?
8. Опишіть модель прибутку на акцію.
9. Опишіть модель премії за ризик.
10. Яка з моделей оцінки вартості капіталу найбільш прийнятна для умов України?
11. У чому сутність моделі оцінки вартості капіталу, притягнутого за допомогою випуску привілейованих акцій? .
12. Опишіть моделі оцінки вартості позикового капіталу.
13. У чому сутність властивості податкової економії при використанні позикового капіталу? Дайте визначення ефективної вартості позикового капіталу.
14. Запишіть формулу для визначення зваженої середньої вартості капіталу.

Тема 9.Управління інвестиціями

Тема практичного заняття: «Ефективність і фінансування інвестицій»

Для своєї діяльності підприємству необхідні як короткострокові так і тривалі інвестиції. Короткострокові інвестиції підприємства використовуються в основному на поповнення оборотних засобів, а довгострокові – на реконструкцію, технічне переоснащення та впровадження нових технологій.

На практичному занятті будуть розглянуті питання визначення доцільності і ефективності інвестиційних заходів та їх фінансування.

Приклад 1. Тривалість інвестицій у створення нового виробництва (нової технологічної лінії) складає 3 роки з розподілом по роках 50%, 25%; 25%. Необхідні обсяги інвестицій у будинки, споруди й устаткування відповідно рівні 250 тис. грош. од., 240 тис. грош. од., 1700 тис. грош. од. Загальний обсяг вкладень в оборотні кошти складає 80 тис. грош. од.

Визначити загальний обсяг прямих інвестицій і його розподіл по роках і

структурним складовим з урахуванням наступних співвідношень між складовими інвестицій .

- витрати на пристосування й оснащення складають відповідно 18% і 12% від витрат на устаткування,
- витрати на транспортні засоби складають 15% від суми витрат на спорудження й устаткування,
- витрати на придбання технології дорівнюють половині витрат на устаткування.

Приклад 2. Кредитний інвестор пропонує підприємству кредит під 12% річних терміном на 4 роки при піврічній схемі повернення боргу. Підприємство планує залучити 800000 американських доларів. Необхідно розрахувати графік обслуговування боргу.

Завдання для самостійної роботи

Приклад 5. Грошові потоки за інвестиційним проектом складають у 2008 році 1000 грош.од., у 2009 році - 1500 грош.од., у 2010 році - 1500 грош.од., у 2011 і 2012 роках відповідно 1800 і 700 грош.од. Початкові інвестиції однакові і складають 1600 грош.од. Дисконтна ставка складає 20%. Визначте доцільність даного проекту.

Приклад 6. Тривалість інвестицій у створення нового виробництва (нової технологічної лінії) складає 3 роки з рівномірним розподілом по роках. Необхідні обсяги інвестицій у будинки, споруди й устаткування відповідно рівні: 400000 грош.од.; 5600000 грош.од.; 52000000 грош.од. Загальний обсяг вкладень в оборотні кошти складає 100000 грош. од..

Визначити загальний обсяг прямих інвестицій і їх розподіл за роками і структурними складовими з урахуванням наступних співвідношень між складовими інвестицій:

- витрати на пристосування й оснащення складають відповідно 15% і 12% від витрат на устаткування,
- витрати на транспортні засоби складають 20% від суми витрат на споруди й устаткування,
- витрати на придбання технології рівні третій частині витрат на устаткування.

Контрольні питання до теми

1. З яких видів капіталовкладень може складатись інвестиційний портфель підприємства?
2. Як враховується вплив фактора часу у в інвестиційних розрахунках?
3. Для чого необхідні моніторинг і пост аудит інвестиційних проектів?
4. Особливості організації управління фінансовими інвестиціями.

Тема 10. Управління фінансовими ризиками

Практичне заняття: Оцінка ризиків

У широкому розумінні фінансові ризики - це ризики підприємницької діяльності, які характеризуються ймовірністю втрат фінансових ресурсів (грошових коштів). У цьому сенсі поняття "фінансовий ризик" тотожно поняттю "комерційний (підприємницький) ризик ". Поняття "фінансові ризики" вживається і в більш вузькому сенсі як частина комерційних ризиків, пов'язана з ймовірністю фінансових втрат у результаті операцій у фінансово-кредитній і біржовій сферах.

Приклад 1. Фірма повинна вибрати один із двох напрямків свого розвитку. Перший напрямок вимагає одноразових інвестицій у розмірі 100000 грош.од. З огляду на зміни ринку, можливі чотири варіанти ситуацій. У випадку першого варіанта фірма може дістати прибуток від вкладеного, капіталу в розмірі 40 %; другий і третій варіанти однакові за результатами, а відрізняються тільки деякими специфічними особливостями, пов'язаними з рекламою, - фірма може одержати прибуток від вкладеного капіталу в розмірі 10 %; четвертий - фірма може понести збитки - 20 % вкладеного капіталу.

Другий напрямок розвитку фірми вимагає такого ж обсягу інвестицій, як і перший; при цьому також можуть виникнути чотири варіанти ситуацій: перший - фірма одержує 70 % прибутку від вкладеного капіталу; другий і третій - по 10 %; четвертий - фірма втрачає 50% вкладеного капіталу.

Допоможіть фірмі вибрати варіант її розвитку і оцініть рівень ризиковості інвестиційних заходів.

Завдання для самостійного опрацювання.

Приклад 2. Грошові потоки за інвестиційним проектом складають у 2006 році 1000 грош.од., у 2007 році - 1500 грош.од., у 2008 році - 1500 грош.од., у 2009 і 2010 роках відповідно 1800 і 700 грош.од. Частка безпечних надходжень за експертними оцінками складає у перший рік – 95%, у другий -080%, у третій – 70%, четвертий – 60%, у п'ятий -40%. Початкові інвестиції однакові і складають 1600 грош.од. Безпечна дисконтна ставка складає 20%. Визначте доцільність даного проекту з врахуванням ризику.

Приклад 3. При вкладенні капіталу у проект А із 100 випадків у 26 було отримано прибуток 3000 грош.од., 2580 грош.од - у 48 випадках, 1790 грош.од. у 26 випадках. Визначити середній очікуваний прибуток і найменш ризикований варіант інвестиційного проекту.

Методичні рекомендації

Розрахунки треба виконати відповідно табл.10.1, а потім провести порівняння одержаних результатів.

Таблиця 10.1- Розподіл ймовірності очікуваних доходів за проектами

Можливі значення кон'юнктури ринку	Інвестиційний проект А			Інвестиційний проект		
	Розрахунков. дохід	Значення ймовірності	Сума очікуваних доходів (2 ×3)	Розрахунковий дохід	Значення ймовірності	Сума очікуваних доходів (2 ×3)
Висока						
Середня						
Низька						
У цілому						

Контрольні питання до теми:

1. Сутність якісної оцінки фінансового ризику.
2. Алгоритм оцінки кількісного рівня ризику.
3. Які основні завдання вирішує аналіз доцільності операцій з портфелем інвестицій?
4. Модель CAPM в оцінці залежності між ризиком і доходом. Ефект диверсифікації.
5. Фінансові інструменти зменшення ризиковості. Страхування ризиків.

Тема 11. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування

Тема практичного зняття: Технологія складання бюджету підприємства

Внутрішньофірмове планування здійснюють за чотирма напрямками - реалізація продукції (товарів, робіт, послуг), фінанси, виробництво, закупівля. Планування фінансів має визначені задачі, об'єкти, принципи та методи. Процес фінансового планування складається з декількох етапів; залежно від періоду, для якого складають фінансові плани, воно може бути короткостроковим (поточним) і довгостроковим (перспективним).

План отримання прибутку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), як правило, є основним фінансовим планом.

Відомо кілька методів визначення планового прибутку, майже всі вони використовують в якості вихідної бази показники планової виручки від реалізації і планової собівартості.

Процес внутрішньофірмового фінансового планування припускає виконання різних розрахунків і складання системи фінансових планів, в яких отримують узагальнюючий (вартісний) вираз всі види діяльності підприємства.

Більшість фінансових планів складають у формі балансів, що дозволяє погоджувати потреби у фінансових ресурсах з джерелами її покриття. Найважливіші планові баланси - баланс доходів та витрат підприємства; баланс грошових надходжень і витрат; план фінансування капітальних вкладень; план розподілу прибутку; плановий баланс активів і пасивів.

Завдання 1. Розгляньте фінансову ситуацію і складіть за вихідними даними підприємства бюджетні таблиці і прогнозу фінансову звітність підприємства.

ФІНАНСОВА СИТУАЦІЯ

На підприємстві іде підготовка короткострокового фінансового плану на наступний рік. Вихідні дані надаються за блоками у відповідності списку бюджетів, які розробляються фінансовим менеджером підприємства.

За традицією фінансовий менеджер складає систему бюджетів на щоквартальній основі, одержавши з відділу маркетингу прогнози обсягу реалізації продукції за відповідними цінами (табл.11.1):

Таблиця 11.1 - Прогноз обсягів продажів і цін

Показники	Періоди			
	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4
Прогноз збуту і цін				
Очікуваний обсяг	10000	30000	40000	20000
Очікувана ціна одиниці продукції (грн)	20,00	20,00	20,00	20,00

Частка оплати грошима в кожному кварталі складає 70% до виручки, а 30% що залишилися, оплачуються в наступному кварталі. Планований залишок запасів готової продукції на кінець планового періоду (кварталу) складає 20% від обсягу продажів майбутнього періоду.

Запаси готової продукції на кінець року плануються в обсязі 3000 одиниць продукції.

Норма витрат матеріалу на одиницю продукції - 5 кг. Ціна за 1 кг - 0.60 грн. Залишок сировини на кінець кожного кварталу планується в обсязі 10% від потреби майбутнього періоду. Необхідний запас матеріалу на кінець року складає 7500 кг. Оплата постачальнику за сировину проводиться на наступних умовах: частка оплати за матеріали, придбані в поточному кварталі, складає 50% від вартості придбаної сировини. На інші 50% сировини постачальник надає відстрочку платежу, яка повинна бути погашена в наступному кварталі.

Оплата прямої праці розраховується на наступних умовах: витрати праці основного персоналу на одиницю продукції складають 0.8 години, вартість однієї години разом з нарахуваннями складає 7,50 грн.

Накладні витрати дані окремо за перемінною і постійною частинами. Планування перемінних витрат проводиться виходячи з нормативу 2,00 грн. на 1 годину роботи основного персоналу. Постійні накладні витрати складають 60600 грн. за квартал, в т.ч. амортизація – 15000 грн.

Величина витрат на реалізацію і управління планується у вигляді перемінної і постійної частин. Норматив перемінної частини складає 1,80 грн. на одиницю проданого товару. Плановані обсяги постійних адміністративних і управлінських витрат приведені нижче:

Таблиця 11.2 - Обсяги постійних адміністративних і управлінських витрат, грн.

Показники	.. Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4
Реклама	40000	40000	40.000	40000
Зарплата керівництва	35000	35000	35000	35000
Страховка		1900	37750	
Податок на нерухомість				18150

Підприємство планує закупівлю устаткування на суму 30000 грн. у першому кварталі і 20000грн. – у другому кварталі.

Планована до виплати сума дивідендів рівномірно розподіляється по кварталах і складає 40000 грн. у рік. Підприємство має можливість брати банківську позичку під 10% річних. Виплата відсотків проводиться одночасно з частковим погашенням основної суми боргу при нарахуванні відсотка тільки на частину позички, що погашається. Ставка податку на прибуток складає 20%.

Стан активів і пасивів підприємства на початок планового періоду надано у вигляді балансу (див. табл. 11.3).

Таблиця 11.3 - Початковий баланс підприємства

Активи	грн	Примітка
Оборотні активи		
Грошові кошти	42500	
Дебіторська заборгованість	90000	
Запаси сировини	4200	7000 кг
Запаси готової продукції	26000	2000 штук
Усього оборотні активи	162700	
Основні засоби		
Земля	80000	
Споруди й устаткування	700000	
Накопичена амортизація	(292000)	

Продовження табл.11.3.

Споруди й устаткування (залишкова вартість)	408000	
Разом активи	650700	
Зобов'язання		
Поточні зобов'язання		
Рахунка до оплати	25800	
Акціонерний капітал		
Звичайні акції, без номіналу	175060	
Нерозподілений прибуток	449900	
Усього акціонерний капітал	624900	
Разом зобов'язання і капітал	650700	

Методичні вказівки виконання завдання:

Треба побудувати систему бюджетів підприємства, яка включає:

1. Бюджет продажів.
2. План виробництва продукції (СПД виробляє один продукт).
3. Бюджет витрат на основні матеріали.
4. Бюджет витрат на оплату праці основного персоналу.
5. Бюджет накладних витрат.
6. Бюджет собівартості
7. Бюджет адміністративних і маркетингових витрат.
8. Плановий звіт про прибуток.
9. Бюджет грошових коштів .
10. Плановий баланс.

У результаті складання балансу сума активів повинна дорівнювати сумі пасивів балансу, що є підтвердженням правильності складання бюджету.

За завданням СПД планує закінчити рік без фінансових боргів. Ця умова зовсім не є обов'язковою. Підприємство може закінчити рік з частково не погашеним банківським кредитом, і тоді в статті балансу „Банківський кредит” з'явиться деяке значення, що „не розбалансує” баланс.

Завдання для самостійної роботи.

В якості самостійної роботи студенти виконують індивідуальне завдання щодо складання бюджету.

Контрольні питання:

1. Основні об'єкти внутрішньофірмового фінансового планування.
2. Етапи процесу фінансового планування на підприємстві.
3. Методи розрахунку планового прибутку.
4. Основні фінансові плани.
5. Які розрахунки виконують у процесі фінансового планування?

Тема 12. Антикризове фінансове управління підприємством

Тема практичного заняття: Діагностика фінансового стану підприємства

Поглиблення ринкових реформ в Україні передбачає здійснення широко-масштабної реструктуризації підприємств з метою забезпечення інноваційного розвитку базових галузей економіки, підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних виробників і в кінцевому результаті – поліпшення фінансового стану

суб'єктів господарювання. Проте досягнення цієї мети неминуче призведе до банкрутства певної кількості підприємств.

І хоча банкрутство є одночасно двигуном прогресу і забезпечує механізм природного відбору найбільш конкурентоспроможних підприємств в ринковому середовищі, не можна недооцінювати його руйнівних наслідків для власників капіталу, працівників, партнерів по бізнесу і суспільства в цілому.

З цих позицій об'єктивно зростає актуальність ефективного антикризового фінансового менеджменту, як системи своєчасних методів і прийомів, здатних запобігти фінансовій кризі й уникнути банкрутства. Зміст антикризового фінансового управління полягає в розробці комплексу заходів щодо профілактики фінансової кризи та її подолання.

Фінансова криза – це фаза розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини.

Можливе настання банкрутства є такою стадією фінансової кризи, на якій підприємство вже нездатне здійснювати фінансове забезпечення своєї господарської діяльності.

Фінансову кризу на підприємстві характеризують трьома параметрами: джерелами факторами виникнення; видом кризи; стадією її розвитку. Ідентифікація цих ознак дає змогу правильно діагностувати фінансову неспроможність підприємства та підібрати найбільш ефективний каталог антикризових заходів.

Антикризове фінансове управління підприємством (АФУП) – це комплекс постійно діючих, взаємозумовлених і взаємопов'язаних складників управлінського процесу, спрямованих на запобігання, попередження та подолання фінансових криз або усунення їх негативних наслідків для підприємства за допомогою використання всього потенціалу управління фінансовим підрозділом підприємства

Процес антикризового фінансового управління підприємством базується на таких основних етапах:

- здійснення постійної діагностики фінансового стану підприємства з метою раннього виявлення симптомів фінансової кризи;
- розроблення системи профілактичних заходів щодо запобігання фінансовій кризі в ході здійснення діагностики фінансового стану підприємства;
- ідентифікація параметрів фінансової кризи в разі діагностування її настання;
- вибір механізмів фінансової стабілізації підприємства, адекватних масштабам його кризового фінансового стану;
- розроблення і реалізація комплексної програми виведення підприємства з фінансової кризи;
- контроль за реалізацією програми виведення підприємства з фінансової кризи;
- розроблення і реалізація заходів щодо усунення підприємством негативних наслідків фінансової кризи.

На даному занятті студенти прогнозують платоспроможність підприємств за показниками фінансової звітності за різними моделями, використовуючи надані нормативні і наукові джерела (див. список літератури).

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. *Фінансовий менеджмент спрямований на управління...*
 - а) фінансовими ресурсами;
 - б) фінансовими відносинами;
 - в) фінансовими ресурсами і відносинами;
 - г) усіма ресурсами підприємства.
2. *Фінансовий менеджмент виконує комплекс таких функцій:*
 - а) відтворна, розподільча, координуюча;
 - б) відтворна, розподільча, контрольна;
 - в) відтворна, регулююча, контрольна.
3. *Об'єктом управління у фінансовому менеджменті є...*
 - а) персонал;
 - б) фінансові ресурси;
 - в) організація фінансової роботи;
 - г) організація збуту продукції;
 - д) впровадження нових технологій.
4. *До позикового капіталу належать:*
 - а) статутний капітал;
 - б) резервний капітал;
 - в) невиробничі витрати;
 - г) поточна кредиторська заборгованість;
 - д) всі попередні відповіді невірні.
5. *До основного капіталу належать:*
 - а) основні активи;
 - б) основні активи, нематеріальні активи, довгострокові інвестиції;
 - в) грошові кошти;
 - г) уставний капітал;
 - д) грошові кошти, кошти у поточних розрахунках.
6. *До оборотного капіталу належать:*
 - а) основні та грошові активи;
 - б) кошти в поточних розрахунках;
 - в) грошові кошти, матеріальні оборотні активи, кошти в поточних розрахунках та короткострокові інвестиції.
 - г) довгострокові фінансові інвестиції;
 - д) нематеріальні активи.
7. *Джерелами покриття потреби у чистому оборотному капіталі можуть бути:*
 - а) середньостроковий кредит;
 - б) короткостроковий кредит;
 - в) збільшення акціонерного капіталу;
 - г) довгостроковий кредит;
 - д) додатковий капітал.
8. *До складу зовнішніх користувачів фінансової інформації про підприємство належать...*
 - а) власники підприємства (акціонери);

- б) аудиторські фірми;
- в) податкові органи;
- г) фінансові менеджери всіх рівнів;
- д) потенційні інвестори;
- є) персонал підприємства.

9. До складу внутрішніх користувачів фінансової інформації про підприємство належать...

- а) аудиторські фірми;
- б) власники підприємства (акціонери);
- в) зовнішні консультанти і експерти;
- г) фінансові менеджери всіх рівнів;
- д) кредитори підприємства;

10. Назвіть шляхи скорочення абсолютної суми грошового потоку при здійсненні платежів державі, які залежать від діяльності самого підприємства.

- а) скорочення кількості прямих податків, які стягує держава з підприємства.
- б) розширення кількості пільг, які надаються підприємствам при оподаткуванні.
- в) зниження собівартості продукції.
- г) зниження витрат на оплату праці працівників підприємства.
- д) реалізація частини основних виробничих фондів підприємства.

11. Вкажіть, яким чином підприємство може ефективно забезпечити скорочення грошового потоку при отриманні кредитів у комерційному банку.

- а) збільшити суму власних обігових коштів.
- б) забезпечити наявність власних обігових коштів.
- в) регулярно контролювати стан дебіторської заборгованості] покупців.
- г) отримати фінансову допомогу.
- д) прискорити реалізацію продукції.

12. В якому випадку підприємство може оперативніше отримати кредит у банку?

- а) підтримувати стабільну кредитоспроможність підприємства.
- б) кваліфіковано скласти кредитний договір з банком.
- в) наявність значної кількості комерційних банків у регіоні, де знаходиться підприємство.
- г) підвищити гарантію повернення кредиту.
- д) скоротити термін користування кредитом.

13. В якому випадку підприємство може значно скоротити витрати за користування банківськими кредитами?

- а) скоротити обсяг залучення кредитів.
- б) збільшити суму власних обігових коштів.
- в) достроково погасити отримані кредити.
- г) провести пролонгацію отриманих кредитів.
- д) вимагати попередньої оплати продукції покупцями.

14. Назвіть напрям фінансових інвестицій, який дозволить отримати додатковий дохід за рахунок пільг при оподаткуванні.

- а) придбання акцій комерційного банку;
- б) вкладення коштів у спільні підприємства з іноземними інвестиціями;
- в) придбання акцій підприємства з іноземними інвестиціями;

- г) розмістити вільні кошти на поточному рахунку в комерційному банку;
- д) придбати векселі.

15. *Прийміть рішення про напрям фінансових інвестицій, який пов'язаний з найменшим ризиком для підприємства*

- а) придбати акції акціонерного підприємства в сфері агропромислового комплексу.
- б) придбати облігації державної позики.
- в) розмістити кошти на депозитному рахунку в комерційному банку.
- г) вкласти кошти в статутний фонд підприємства, створеного агрофірмою і двома підприємствами з переробки сільськогосподарської продукції.
- д) придбати казначейські зобов'язання Мінфіну.

16. *Зменшення будь-якого виду дебіторської заборгованості на підприємстві призводить до...*

- а) грошового припливу по інвестиційній діяльності.
- б) грошового припливу по фінансовій діяльності.
- в) грошового відтоку по фінансовій діяльності.
- г) грошового припливу по операційній діяльності.
- д) грошового відтоку по операційній діяльності.

17. *Дисконтування просте — це...*

- а) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених одночасно на певний термін під певний процент;
- б) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками через рівні проміжки часу під певний процент;
- в) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками, вклади по якій проводяться в кінці кожного періоду;
- г) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками, вклади по якій проводяться на початку кожного періоду;
- д) визначення поточної вартості грошей, отриманих у майбутньому через рівні проміжки часу в кінці кожного періоду; е) інше.

18. *Якщо виплати проводяться на початку кожного періоду, то така рента називається:*

- а) звичайною;
- б) вексельною;
- в) ануїтетною;
- г) амбарною;
- д) авансовою.

19. *Якщо здійснюється t -кількість разів нарахування складного процента протягом одного року, тоді:*

- а) процентна ставка зменшується в T Разів;
- б) процентна ставка збільшується в T Разів;
- в) кількість періодів зменшується в T разів;
- г) кількість періодів збільшується в T Разів.

20. *Визначте умову, за якої виробництво продукції підприємства буде вигідним для приватного бізнесу.*

- а) фактичний обсяг виробництва та реалізації продукції менший за порогову кількість товару.

- б) фактичний обсяг реалізації продукції менший за порогову кількість товару, проте підприємство за обсягом виробництва дану межу зуміло перейти.
- в) фактичний обсяг виробництва та реалізації продукції більший за порогову кількість товару.
- г) фактичний обсяг виробництва продукції менший за порогову кількість товару, проте за рахунок значних запасів нереалізованої продукції реалізовано більше за порогову кількість товару.

21. Назвіть показники, які необхідно використати для обчислення рентабельності підприємства в цілому.

- а) прибуток від реалізації товарної продукції.
- б) балансовий прибуток.
- в) прибуток від позареалізаційних операцій.
- г) собівартість реалізованої продукції.
- д) вартість основних виробничих фондів та обігових коштів.

22. Знайдіть вірне визначення складу оборотного капіталу підприємства.

- а) статутний фонд, довгострокові фінансові вкладення, заборгованість постачальникам за матеріальні цінності, прибуток минулих років;
- б) виробничі запаси, грошові кошти, дебіторську заборгованість, цінні папери;
- в) незавершене виробництво, залишки готової продукції на складі, кредиторську заборгованість, залишок грошових коштів на розрахунковому рахунку;
- г) короткострокові фінансові вкладення, сировину і матеріали, заборгованість по заробітній платі, нерозподілений прибуток.

23. Назвіть фактори, що впливають на розмір дебіторської заборгованості:

- а) наявність власних обігових коштів, коефіцієнт ліквідності, співвідношення власних і залучених коштів, розмір статутного фонду;
- б) обсяг реалізованої продукції, форми розрахунків з покупцями, фінансовий стан покупців, коефіцієнт сплати дебіторської заборгованості;
- в) коефіцієнт ліквідності, коефіцієнт забезпеченості власними коштами, коефіцієнт маневрування власним капіталом, розмір кредиторської заборгованості;
- г) коефіцієнт фінансової незалежності, розмір прибутку, скорочення залишків грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства, забезпечення кредиту власними матеріальними цінностями.

24. Чисті оборотні активи — Це...

- а) сума оборотних активів, які фінансуються за рахунок власного капіталу та довгострокового залученого капіталу підприємства;
- б) сума оборотних активів, яка використовується у процесі виробництва;
- в) оптимальна сума виробничих запасів, необхідна для забезпечення безперервності процесу виробництва;
- г) різниця між загальною сумою всіх активів підприємства за балансовою вартістю та загальною сумою залученого капіталу підприємства.

25. Власні оборотні активи — це...

- а) сума оборотних активів, яка сформована за рахунок власних коштів підприємства;
- б) сума оборотних активів, яка постійно перебуває у господарському обігу підприємства;

- в) сума оборотних активів, джерелом формування якої є довгостроковий залучений капітал;
- г) сума оборотних активів, яка обслуговує виробничий процес.
26. Для того, щоб зменшити середньозважену вартість капіталу фірми, необхідно застосувати такі прийоми, як:
- а) збільшення виплати дивідендів;
- б) зменшення виплати дивідендів;
- в) збільшення кредиторської заборгованості;
- г) збільшення залучення довгострокових банківських кредитів.
27. Власний капітал підприємства — Це:
- а) сума активів підприємства;
- б) сума активів підприємства і статутного капіталу;
- в) різниця між вартістю майна підприємства і борговими зобов'язаннями;
- г) немає вірної відповіді.
28. Власними джерелами формування капіталу підприємств виступають:
- а) нерозподілений прибуток;
- б) сума простих і привілейованих акцій;
- в) кредиторська заборгованість, довгострокові зобов'язання;
- г) немає вірної відповіді.
29. Які показники застосовуються для визначення показника «ціна підприємства»?
- а) рентабельність інвестицій;
- б) сума коштів з обслуговування власного і залученого капіталу;
- в) ціна авансованого капіталу;
- г) сума сплачених дивідендів.
30. До основних інструментів нейтралізації фінансових ризиків належать...
- а) формування резервів;
- б) франчайзинг;
- в) страхування ризиків з допомогою страхових компаній;
- г) диверсифікація ризиків;
- д) хеджування.
31. До основних фінансових інструментів хеджування ризиків належать...
- а) форвардні та ф'ючерсні контракти;
- б) диверсифікація вкладень;
- в) опціони;
- г) поручительство;
- д) операції типу «своп».
32. Оптимізація портфеля боргових зобов'язань досягається на основі...
- а) диверсифікації кредиторів;
- б) розрахунку ефекту фінансового лівериджу;
- в) використання деривативів;
- г) максимізації рівня показника дюрації;
- д) мінімізації платежів за користування позичковим капіталом.
33. Інвестиційний ризик — це...
- а) фінансовий ризик;
- б) ризик втрати інвестованого капіталу та очікуваного доходу;

- в) одна зі складових ділового ризику;
 - г) ризик, що лежить у площині структури капіталу;
 - д) ризик, який належить до оборотних активів.
34. У разі збитковості на покриття збитків підприємства можна спрямовувати:
- а) резервний капітал у повному обсязі;
 - б) резервний капітал, якщо він перевищує 25% статутного капіталу;
 - в) додатковий капітал;
 - г) приховані резерви;
 - д) статутний фонд.
35. Фінансовий стан підприємства характеризується...
- а) сукупністю виробничо-господарських факторів;
 - б) системою показників, що відображають наявність фінансових ресурсів;
 - в) системою показників, що відображають наявність і формування фінансових ресурсів;
 - г) системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів;
 - д) формуванням і використанням фінансів підприємства.
36. Фінансовий стан підприємства залежить від...
- а) фінансової політики підприємства;
 - б) випуску продукції;
 - в) реалізації продукції;
 - г) результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності підприємства;
 - д) ефективності використання фінансових ресурсів.
37. Основними завданнями аналізу фінансового стану є...
- а) дослідження результатів господарської діяльності підприємства;
 - б) аналіз бухгалтерської звітності;
 - в) оцінка ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості та ефективності використання майна підприємства;
 - г) планування фінансової діяльності підприємства;
 - д) дослідження фінансових ресурсів
38. Прийоми оцінки фінансового стану підприємства — Це...
- а) аналіз відносних показників (фінансових коефіцієнтів);
 - б) факторний аналіз прибутку;
 - в) аналіз платоспроможності;
 - г) аналіз кредитоспроможності;
 - д) порівняльний аналіз показників по аналогічних підприємствах.
39. До моделей фінансового аналізу належать:
- а) кореляційна;
 - б) описувальна;
 - в) індексна;
 - г) предикативна;
 - д) нормативна.
40. Які показники належать до групи показників ліквідності та платоспроможності?
- а) маневреність власних обігових коштів;

- б) коефіцієнт концентрації залученого капіталу;
 - в) частка виробничих запасів в активах;
 - г) заборгованість кредиторам;
 - д) коефіцієнт покриття запасів.
41. До якої групи показників належить маневреність власного капіталу?
- а) прибутковості;
 - б) фінансової стійкості;
 - в) ліквідності;
 - г) майнового стану;
 - д) ділової активності підприємства.
42. Які показники характеризують майновий стан підприємства?
- а) коефіцієнт зносу основних засобів;
 - б) головний показник прибутковості;
 - в) коефіцієнт покриття запасів;
 - г) коефіцієнт критичної оцінки;
 - д) сума господарських коштів, яка є в розпорядженні підприємства.
43. Який з перелічених планів не належить до поточних?
- а) план доходів від фінансової діяльності;
 - б) план надходжень і видатків грошових коштів;
 - в) план податкових платежів;
 - г) план формування і використання фінансових ресурсів.
44. Головною метою розробки плану надходжень і видатків грошових коштів є:
- а) забезпечення оптимальної структури активів і пасивів;
 - б) забезпечення постійної платоспроможності підприємства;
 - в) підвищення прибутковості підприємства;
 - г) забезпечення сталого фінансового стану підприємства.
45. Розробка плану формування і використання фінансових ресурсів є таким етапом поточного фінансового планування:
- а) першим;
 - б) другим;
 - в) передостаннім;
 - г) останнім.
46. Яке з наведених завдань не вирішує план доходів витрат грошових коштів?
- а) хронологічне впорядкування надходження і витрачання грошових коштів;
 - б) визначення обсягу і структури видатків;
 - в) забезпечення покриття видатків фінансовими ресурсами;
 - г) законодавче закріплене зменшення податкових платежів.
47. Антикризове управління підприємством — це:
- а) те саме, що й фінансова санація підприємства;
 - б) те саме, що й фінансовий контролінг;
 - в) система профілактичних заходів, спрямованих на попередження фінансової кризи;
 - г) призначення керуючого санацією в процесі провадження справи про банкрутство;
 - д) система управління фінансами, спрямована на виведення підприємства з кризи, в тому числі шляхом проведення санації чи реструктуризації суб'єкта господарювання.
48. До функціональних завдань менеджменту санації належать...
- а) проведення санаційного аудиту;
 - б) організація реалізації проекту санації;
 - в) розробка санаційної концепції;
 - г) пошук альтернатив;
 - д) організація контролю за виконанням проекту санації.

ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р., №436-IV.
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р., №1560-XII.
3. Закон України «Про цінні папери і фондову біржу» від 18 липня 1991 р., №1201-XII.
4. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р., № 2755-VI
5. Белолипецкий, В. Г. Финансовый менеджмент: учебное пособие / В. Г. Белолипецкий. – Москва: КноРус, 2008. – 446 с.
6. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия. – 2-е изд., стер. – М.: Издательство «Омега – Л», 2008. – 448 с. («Энциклопедия финансового менеджера»; Вып. 2).
7. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. – Киев: Ника-центр, Эльга, 2003. – 496 с. («Энциклопедия финансового менеджера»; Вып. 4).
8. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
9. Бригхем Ю., Гапенски Л. Финансовый менеджмент: Полный курс: в 2 т. (пер. с англ. / Под ред. В.В. Ковалева). - СПб:Экономическая школа, 2004. - 1166 с.
10. Ван Хорн, Джеймс К. Основы финансового менеджмента, 11-е издание. / Джеймс К. Ван Хорн, мл. Джон М. Вахович: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. – 800 с.
11. Ковалёв, В. В. Курс финансового менеджмента: учебник / В. В. Ковалев. – Москва: Проспект, 2011. – 478 с.
12. Ковалев, В. В. Основы теории финансового менеджмента: учебно–практическое пособие / В. В. Ковалев. – Москва: Проспект, 2009. – 533 с.
13. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Бюджетування в системі управління організацією: теоретичні та прикладні засади: Монографія.-К.: Кондор, 2007.-234 с.
14. Леонов Д., Прасолов І. Діалектика дивідендної політики в умовах зростання невизначеності фондових ринків // Економіка України, 2012. - № 7. – с. 45-54.
15. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: Монографія. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т., 2004. – 580 с.
16. Макарюк О.В. Управління вартістю бізнесу в контексті його безпеки і розвитку / О.В. Макарюк // Актуальні проблеми економіки, 2011. - №3. – С.131-138.
17. Матвієнко М.І. Внутрішньогосподарські системи управління капіталізацією підприємств // Економіка і управління, 2012. – № 3. – с. 72-79.
18. Партин Г.О., Селюченко Н.С. Фінансовий менеджмент: навч. посібн. – Львів: Вид-во НУ «ЛП», 2010. – 332 с.
19. Пойда-Носик Н.Н. Управління вартістю і структурою капіталу підприємства як елемент фінансової безпеки / Н.Н. Пойда-Носик, Л.В. Петрешинець // Фінанси України, 2010. – №6. –С. 117-124
20. Савчук, В. В. Финансовый менеджмент: практическая энциклопедия / В. В. Савчук. – Киев: Companion Group, 2008. – 878 с.
21. Савчук, В. П. Управление финансами предприятия / В. П. Савчук. – Москва: БИНОМ. Лаборатория знаний, Финансовый менеджмент: учебник / [Д. А. Ендовицкий и др.]. – Москва: Рид Групп, 2012. – 789 с.
22. Світлична Т.І. Реалізація політики антикризового управління підприємствами будівельного комплексу України: Збірник науково-технічних праць // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3.
23. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : навч. посібн. / О.О. Терещенко. – К. :Вид-во "КНЕУ", 2004. – 560 с.
24. Фінансова безпека підприємства і банківських установ : монографія / за заг. ред. А. О. Єпіфанова. – Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2009. – 296 с.
25. Финансовый бизнес–план: учебное пособие / В. М. Попов, С. И. Ляпунов. – Москва: Финансы и статистика, 2007. – 458 с.
26. Фінансовий менеджмент: Підручник / кер. проф. Поддєрьогін А.М. – К.:КНЕУ, 2005.-535 с.
27. Швиданенко Г.О., Шевчук Н.В. Управління капіталом підприємства: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2007. – 440 с.
28. Шеремет А.Д., Ионова А.Ф. Финансы предприятий: менеджмент и анализ: Учеб. пособие. - М.: Инфра-М, 2004. - 538 с.
29. Энциклопедия финансового риск–менеджмента / [В. Е. Барбаумов и др.]. – Москва: Альпина Бизнес Букс: Альт–Инвест, 2009. – 931 с.
30. Этрилл, П. Финансовый менеджмент для неспециалистов: учебник: [перевод с английского] / П. Этрилл. – Санкт–Петербург: Питер Пресс, 2007. – 602 с.
31. Журнал «Финансовый менеджмент» <http://www.dis.ru/fm>.
32. <http://vns.lp.edu.ua/moodle/mod/page/view.php?id=82618>

Основні електронні джерела:

1. Мочаліна З.М. Фінансовий менеджмент - сайт ХНАМГ, Дистанційна освіта в системі Мудл
2. Момот Т.В., Мочаліна З.М., Кадничанський М.В. Фінансовий аналіз – сайт ХНАМГ, Дистанційна освіта в системі Мудл

ФІНАНСОВІ ТАБЛИЦІ

Додаток 1.

Таблиця значень фактора теперішньої вартості

$r \setminus t$	1%	2%	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%	13%	14%	15%
1	0,990	0,980	0,971	0,962	0,952	0,943	0,935	0,926	0,917	0,909	0,901	0,893	0,885	0,877	0,870
2	0,980	0,961	0,943	0,925	0,907	0,890	0,873	0,857	0,842	0,826	0,812	0,797	0,783	0,769	0,756
3	0,971	0,942	0,915	0,889	0,864	0,840	0,816	0,794	0,772	0,751	0,731	0,712	0,693	0,675	0,658
4	0,961	0,924	0,888	0,855	0,823	0,792	0,763	0,735	0,708	0,683	0,659	0,636	0,613	0,592	0,572
5	0,951	0,906	0,863	0,822	0,784	0,747	0,713	0,681	0,650	0,621	0,593	0,567	0,543	0,519	0,497
6	0,942	0,888	0,837	0,790	0,746	0,705	0,666	0,630	0,596	0,564	0,535	0,507	0,480	0,456	0,432
7	0,933	0,871	0,813	0,760	0,711	0,665	0,623	0,583	0,547	0,513	0,482	0,452	0,425	0,400	0,376
8	0,923	0,853	0,789	0,731	0,677	0,627	0,582	0,540	0,502	0,467	0,434	0,404	0,376	0,351	0,327
9	0,914	0,837	0,766	0,703	0,645	0,592	0,544	0,500	0,460	0,424	0,391	0,361	0,333	0,308	0,284
10	0,905	0,820	0,744	0,676	0,614	0,558	0,508	0,463	0,422	0,386	0,352	0,322	0,295	0,270	0,247
11	0,896	0,804	0,722	0,650	0,585	0,527	0,475	0,429	0,388	0,350	0,317	0,287	0,261	0,237	0,215
12	0,887	0,788	0,701	0,625	0,557	0,497	0,444	0,397	0,356	0,319	0,286	0,257	0,231	0,208	0,187
13	0,879	0,773	0,681	0,601	0,530	0,469	0,415	0,368	0,326	0,290	0,258	0,229	0,204	0,182	0,163
14	0,870	0,758	0,661	0,577	0,505	0,442	0,388	0,340	0,299	0,263	0,232	0,205	0,181	0,160	0,141
15	0,861	0,743	0,642	0,555	0,481	0,417	0,362	0,315	0,275	0,239	0,209	0,183	0,160	0,140	0,123
16	0,853	0,728	0,623	0,534	0,458	0,394	0,339	0,292	0,252	0,218	0,188	0,163	0,141	0,123	0,107
17	0,844	0,714	0,605	0,513	0,436	0,371	0,317	0,270	0,231	0,198	0,170	0,146	0,125	0,108	0,093
18	0,836	0,700	0,587	0,494	0,416	0,350	0,296	0,250	0,212	0,180	0,153	0,130	0,111	0,095	0,081
19	0,828	0,686	0,570	0,475	0,396	0,331	0,277	0,232	0,194	0,164	0,138	0,116	0,098	0,083	0,070
20	0,820	0,673	0,554	0,456	0,377	0,312	0,258	0,215	0,178	0,149	0,124	0,104	0,087	0,073	0,061
21	0,811	0,660	0,538	0,439	0,359	0,294	0,242	0,199	0,164	0,135	0,112	0,093	0,077	0,064	0,053
22	0,803	0,647	0,522	0,422	0,342	0,278	0,226	0,184	0,150	0,123	0,101	0,083	0,068	0,056	0,046
23	0,795	0,634	0,507	0,406	0,326	0,262	0,211	0,170	0,138	0,112	0,091	0,074	0,060	0,049	0,040
24	0,788	0,622	0,492	0,390	0,310	0,247	0,197	0,158	0,126	0,102	0,082	0,066	0,053	0,043	0,035
25	0,780	0,610	0,478	0,375	0,295	0,233	0,184	0,146	0,116	0,092	0,074	0,059	0,047	0,038	0,030
26	0,772	0,598	0,464	0,361	0,281	0,220	0,172	0,135	0,106	0,084	0,066	0,053	0,042	0,033	0,026
27	0,764	0,586	0,450	0,347	0,268	0,207	0,161	0,125	0,098	0,076	0,060	0,047	0,037	0,029	0,023
28	0,757	0,574	0,437	0,333	0,255	0,196	0,150	0,116	0,090	0,069	0,054	0,042	0,033	0,026	0,020
29	0,749	0,563	0,424	0,321	0,243	0,185	0,141	0,107	0,082	0,063	0,048	0,037	0,029	0,022	0,017
30	0,742	0,552	0,412	0,308	0,231	0,174	0,131	0,099	0,075	0,057	0,044	0,033	0,026	0,020	0,015
35	0,706	0,500	0,355	0,253	0,181	0,130	0,094	0,068	0,049	0,036	0,026	0,019	0,014	0,010	0,008
40	0,672	0,453	0,307	0,208	0,142	0,097	0,067	0,046	0,032	0,022	0,015	0,011	0,008	0,005	0,004

Закінчення додатка 1

$r \setminus t$	16%	17%	18%	19%	20%	21%	22%	23%	24%	25%	26%	27%	28%	29%	30%
1	0,862	0,855	0,847	0,840	0,833	0,826	0,820	0,813	0,806	0,800	0,794	0,787	0,781	0,775	0,769
2	0,743	0,731	0,718	0,706	0,694	0,683	0,672	0,661	0,650	0,640	0,630	0,620	0,610	0,601	0,592
3	0,641	0,624	0,609	0,593	0,579	0,564	0,551	0,537	0,524	0,512	0,500	0,488	0,477	0,466	0,455
4	0,552	0,534	0,516	0,499	0,482	0,467	0,451	0,437	0,423	0,410	0,397	0,384	0,373	0,361	0,350
5	0,476	0,456	0,437	0,419	0,402	0,386	0,370	0,355	0,341	0,328	0,315	0,303	0,291	0,280	0,269
6	0,410	0,390	0,370	0,352	0,335	0,319	0,303	0,289	0,275	0,262	0,250	0,238	0,227	0,217	0,207
7	0,354	0,333	0,314	0,296	0,279	0,263	0,249	0,235	0,222	0,210	0,198	0,188	0,178	0,168	0,159
8	0,305	0,285	0,266	0,249	0,233	0,218	0,204	0,191	0,179	0,168	0,157	0,148	0,139	0,130	0,123
9	0,263	0,243	0,225	0,209	0,194	0,180	0,167	0,155	0,144	0,134	0,125	0,116	0,108	0,101	0,094
10	0,227	0,208	0,191	0,176	0,162	0,149	0,137	0,126	0,116	0,107	0,099	0,092	0,085	0,078	0,073
11	0,195	0,178	0,162	0,148	0,135	0,123	0,112	0,103	0,094	0,086	0,079	0,072	0,066	0,061	0,056
12	0,168	0,152	0,137	0,124	0,112	0,102	0,092	0,083	0,076	0,069	0,062	0,057	0,052	0,047	0,043
13	0,145	0,130	0,116	0,104	0,093	0,084	0,075	0,068	0,061	0,055	0,050	0,045	0,040	0,037	0,033
14	0,125	0,111	0,099	0,088	0,078	0,069	0,062	0,055	0,049	0,044	0,039	0,035	0,032	0,028	0,025
15	0,108	0,095	0,084	0,074	0,065	0,057	0,051	0,045	0,040	0,035	0,031	0,028	0,025	0,022	0,020
16	0,093	0,081	0,071	0,062	0,054	0,047	0,042	0,036	0,032	0,028	0,025	0,022	0,019	0,017	0,015
17	0,080	0,069	0,060	0,052	0,045	0,039	0,034	0,030	0,026	0,023	0,020	0,017	0,015	0,013	0,012
18	0,069	0,059	0,051	0,044	0,038	0,032	0,028	0,024	0,021	0,018	0,016	0,014	0,012	0,010	0,009
19	0,060	0,051	0,043	0,037	0,031	0,027	0,023	0,020	0,017	0,014	0,012	0,011	0,009	0,008	0,007
20	0,051	0,043	0,037	0,031	0,026	0,022	0,019	0,016	0,014	0,012	0,010	0,008	0,007	0,006	0,005
	31%	32%	33%	34%	35%	36%	37%	38%	39%	40%	45%	48%	50%	55%	60%
1	0,763	0,758	0,752	0,746	0,741	0,735	0,730	0,725	0,719	0,714	0,690	0,676	0,667	0,645	0,625
2	0,583	0,574	0,565	0,557	0,549	0,541	0,533	0,525	0,518	0,510	0,476	0,457	0,444	0,416	0,391
3	0,445	0,435	0,425	0,416	0,406	0,398	0,389	0,381	0,372	0,364	0,328	0,308	0,296	0,269	0,244
4	0,340	0,329	0,320	0,310	0,301	0,292	0,284	0,276	0,268	0,260	0,226	0,208	0,198	0,173	0,153
5	0,259	0,250	0,240	0,231	0,223	0,215	0,207	0,200	0,193	0,186	0,156	0,141	0,132	0,112	0,095
6	0,198	0,189	0,181	0,173	0,165	0,158	0,151	0,145	0,139	0,133	0,108	0,095	0,088	0,072	0,060
7	0,151	0,143	0,136	0,129	0,122	0,116	0,110	0,105	0,100	0,095	0,074	0,064	0,059	0,047	0,037
8	0,115	0,108	0,102	0,096	0,091	0,085	0,081	0,076	0,072	0,068	0,051	0,043	0,039	0,030	0,023
9	0,088	0,082	0,077	0,072	0,067	0,063	0,059	0,055	0,052	0,048	0,035	0,029	0,026	0,019	0,015
10	0,067	0,062	0,058	0,054	0,050	0,046	0,043	0,040	0,037	0,035	0,024	0,020	0,017	0,012	0,009

Додаток 2.

Таблиця значень фактора майбутньої вартості

$r \backslash t$	1%	2%	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%	13%	14%	15%
1	1,010	1,020	1,030	1,040	1,050	1,060	1,070	1,080	1,090	1,100	1,110	1,120	1,130	1,140	1,150
2	1,020	1,040	1,061	1,082	1,103	1,124	1,145	1,166	1,188	1,210	1,232	1,254	1,277	1,300	1,323
3	1,030	1,061	1,093	1,125	1,158	1,191	1,225	1,260	1,295	1,331	1,368	1,405	1,443	1,482	1,521
4	1,041	1,082	1,126	1,170	1,216	1,262	1,311	1,360	1,412	1,464	1,518	1,574	1,630	1,689	1,749
5	1,051	1,104	1,159	1,217	1,276	1,338	1,403	1,469	1,539	1,611	1,685	1,762	1,842	1,925	2,011
6	1,062	1,126	1,194	1,265	1,340	1,419	1,501	1,587	1,677	1,772	1,870	1,974	2,082	2,195	2,313
7	1,072	1,149	1,230	1,316	1,407	1,504	1,606	1,714	1,828	1,949	2,076	2,211	2,353	2,502	2,660
8	1,083	1,172	1,267	1,369	1,477	1,594	1,718	1,851	1,993	2,144	2,305	2,476	2,658	2,853	3,059
9	1,094	1,195	1,305	1,423	1,551	1,689	1,838	1,999	2,172	2,358	2,558	2,773	3,004	3,252	3,518
10	1,105	1,219	1,344	1,480	1,629	1,791	1,967	2,159	2,367	2,594	2,839	3,106	3,395	3,707	4,046
11	1,116	1,243	1,384	1,539	1,710	1,898	2,105	2,332	2,580	2,853	3,152	3,479	3,836	4,226	4,652
12	1,127	1,268	1,426	1,601	1,796	2,012	2,252	2,518	2,813	3,138	3,498	3,896	4,335	4,818	5,350
13	1,138	1,294	1,469	1,665	1,886	2,133	2,410	2,720	3,066	3,452	3,883	4,363	4,898	5,492	6,153
14	1,149	1,319	1,513	1,732	1,980	2,261	2,579	2,937	3,342	3,797	4,310	4,887	5,535	6,261	7,076
15	1,161	1,346	1,558	1,801	2,079	2,397	2,759	3,172	3,642	4,177	4,785	5,474	6,254	7,138	8,137
16	1,173	1,373	1,605	1,873	2,183	2,540	2,952	3,426	3,970	4,595	5,311	6,130	7,067	8,137	9,358
17	1,184	1,400	1,653	1,948	2,292	2,693	3,159	3,700	4,328	5,054	5,895	6,866	7,986	9,276	10,761
18	1,196	1,428	1,702	2,026	2,407	2,854	3,380	3,996	4,717	5,560	6,544	7,690	9,024	10,575	12,375
19	1,208	1,457	1,754	2,107	2,527	3,026	3,617	4,316	5,142	6,116	7,263	8,613	10,197	12,056	14,232
20	1,220	1,486	1,806	2,191	2,653	3,207	3,870	4,661	5,604	6,727	8,062	9,646	11,523	13,743	16,367
21	1,232	1,516	1,860	2,279	2,786	3,400	4,141	5,034	6,109	7,400	8,949	10,804	13,021	15,668	18,822
22	1,245	1,546	1,916	2,370	2,925	3,604	4,430	5,437	6,659	8,140	9,934	12,100	14,714	17,861	21,645
23	1,257	1,577	1,974	2,465	3,072	3,820	4,741	5,871	7,258	8,954	11,026	13,552	16,627	20,362	24,891
24	1,270	1,608	2,033	2,563	3,225	4,049	5,072	6,341	7,911	9,850	12,239	15,179	18,788	23,212	28,625
25	1,282	1,641	2,094	2,666	3,386	4,292	5,427	6,848	8,623	10,835	13,585	17,000	21,231	26,462	32,919
26	1,295	1,673	2,157	2,772	3,556	4,549	5,807	7,396	9,399	11,918	15,080	19,040	23,991	30,167	37,857
27	1,308	1,707	2,221	2,883	3,733	4,822	6,214	7,988	10,245	13,110	16,739	21,325	27,109	34,390	43,535
28	1,321	1,741	2,288	2,999	3,920	5,112	6,649	8,627	11,167	14,421	18,580	23,884	30,633	39,204	50,066
29	1,335	1,776	2,357	3,119	4,116	5,418	7,114	9,317	12,172	15,863	20,624	26,750	34,616	44,693	57,575
30	1,348	1,811	2,427	3,243	4,322	5,743	7,612	10,063	13,268	17,449	22,892	29,960	39,116	50,950	66,212
35	1,417	2,000	2,814	3,946	5,516	7,686	10,677	14,785	20,414	28,102	38,575	52,800	72,069	98,100	133,176
40	1,489	2,208	3,262	4,801	7,040	10,286	14,974	21,725	31,409	45,259	65,001	93,051	132,782	188,884	267,864

Закінчення додатка 2

$r \backslash t$	16%	17%	18%	19%	20%	21%	22%	23%	24%	25%	26%	27%	28%	29%	30%
1	1,160	1,170	1,180	1,190	1,200	1,210	1,220	1,230	1,240	1,250	1,260	1,270	1,280	1,290	1,300
2	1,346	1,369	1,392	1,416	1,440	1,464	1,488	1,513	1,538	1,563	1,588	1,613	1,638	1,664	1,690
3	1,561	1,602	1,643	1,685	1,728	1,772	1,816	1,861	1,907	1,953	2,000	2,048	2,097	2,147	2,197
4	1,811	1,874	1,939	2,005	2,074	2,144	2,215	2,289	2,364	2,441	2,520	2,601	2,684	2,769	2,856
5	2,100	2,192	2,288	2,386	2,488	2,594	2,703	2,815	2,932	3,052	3,176	3,304	3,436	3,572	3,713
6	2,436	2,565	2,700	2,840	2,986	3,138	3,297	3,463	3,635	3,815	4,002	4,196	4,398	4,608	4,827
7	2,826	3,001	3,185	3,379	3,583	3,797	4,023	4,259	4,508	4,768	5,042	5,329	5,629	5,945	6,275
8	3,278	3,511	3,759	4,021	4,300	4,595	4,908	5,239	5,590	5,960	6,353	6,768	7,206	7,669	8,157
9	3,803	4,108	4,435	4,785	5,160	5,560	5,987	6,444	6,931	7,451	8,005	8,595	9,223	9,893	10,604
10	4,411	4,807	5,234	5,695	6,192	6,727	7,305	7,926	8,594	9,313	10,086	10,915	11,806	12,761	13,786
11	5,117	5,624	6,176	6,777	7,430	8,140	8,912	9,749	10,657	11,642	12,708	13,862	15,112	16,462	17,922
12	5,936	6,580	7,288	8,064	8,916	9,850	10,872	11,991	13,215	14,552	16,012	17,605	19,343	21,236	23,298
13	6,886	7,699	8,599	9,596	10,699	11,918	13,264	14,749	16,386	18,190	20,175	22,359	24,759	27,395	30,288
14	7,988	9,007	10,147	11,420	12,839	14,421	16,182	18,141	20,319	22,737	25,421	28,396	31,691	35,339	39,374
15	9,266	10,539	11,974	13,590	15,407	17,449	19,742	22,314	25,196	28,422	32,030	36,062	40,565	45,587	51,186
16	10,748	12,330	14,129	16,172	18,488	21,114	24,086	27,446	31,243	35,527	40,358	45,799	51,923	58,808	66,542
17	12,468	14,426	16,672	19,244	22,186	25,548	29,384	33,759	38,741	44,409	50,851	58,165	66,461	75,862	86,504
18	14,463	16,879	19,673	22,901	26,623	30,913	35,849	41,523	48,039	55,511	64,072	73,870	85,071	97,862	112,455
19	16,777	19,748	23,214	27,252	31,948	37,404	43,736	51,074	59,568	69,389	80,731	93,815	108,890	126,242	146,192
20	19,461	23,106	27,393	32,429	38,338	45,259	53,358	62,821	73,864	86,736	101,721	119,145	139,380	162,852	190,050
31%	32%	33%	34%	35%	36%	37%	38%	39%	40%	45%	48%	50%	55%	60%	
1	1,310	1,320	1,330	1,340	1,350	1,360	1,370	1,380	1,390	1,400	1,450	1,480	1,500	1,550	1,600
2	1,716	1,742	1,769	1,796	1,823	1,850	1,877	1,904	1,932	1,960	2,103	2,190	2,250	2,403	2,560
3	2,248	2,300	2,353	2,406	2,460	2,515	2,571	2,628	2,686	2,744	3,049	3,242	3,375	3,724	4,096
4	2,945	3,036	3,129	3,224	3,322	3,421	3,523	3,627	3,733	3,842	4,421	4,798	5,063	5,772	6,554
5	3,858	4,007	4,162	4,320	4,484	4,653	4,826	5,005	5,189	5,378	6,410	7,101	7,594	8,947	10,486
6	5,054	5,290	5,535	5,789	6,053	6,328	6,612	6,907	7,213	7,530	9,294	10,509	11,391	13,867	16,777
7	6,621	6,983	7,361	7,758	8,172	8,605	9,058	9,531	10,025	10,541	13,476	15,554	17,086	21,494	26,844
8	8,673	9,217	9,791	10,395	11,032	11,703	12,410	13,153	13,935	14,758	19,541	23,019	25,629	33,316	42,950
9	11,362	12,166	13,022	13,930	14,894	15,917	17,001	18,151	19,370	20,661	28,334	34,069	38,443	51,640	68,719
0	14,884	16,060	17,319	18,666	20,107	21,647	23,292	25,049	26,925	28,925	41,085	50,422	57,665	80,042	109,951

Додаток 3.

Таблиця значень теперішньої вартості анuitету

$r \backslash t$	1%	2%	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%	13%	14%	15%
1	0,990	0,980	0,971	0,962	0,952	0,943	0,935	0,926	0,917	0,909	0,901	0,893	0,885	0,877	0,870
2	1,970	1,942	1,913	1,886	1,859	1,833	1,808	1,783	1,759	1,736	1,713	1,690	1,668	1,647	1,626
3	2,941	2,884	2,829	2,775	2,723	2,673	2,624	2,577	2,531	2,487	2,444	2,402	2,361	2,322	2,283
4	3,902	3,808	3,717	3,630	3,546	3,465	3,387	3,312	3,240	3,170	3,102	3,037	2,974	2,914	2,855
5	4,853	4,713	4,580	4,452	4,329	4,212	4,100	3,993	3,890	3,791	3,696	3,605	3,517	3,433	3,352
6	5,795	5,601	5,417	5,242	5,076	4,917	4,767	4,623	4,486	4,355	4,231	4,111	3,998	3,889	3,784
7	6,728	6,472	6,230	6,002	5,786	5,582	5,389	5,206	5,033	4,868	4,712	4,564	4,423	4,288	4,160
8	7,652	7,325	7,020	6,733	6,463	6,210	5,971	5,747	5,535	5,335	5,146	4,968	4,799	4,639	4,487
9	8,566	8,162	7,786	7,435	7,108	6,802	6,515	6,247	5,995	5,759	5,537	5,328	5,132	4,946	4,772
10	9,471	8,983	8,530	8,111	7,722	7,360	7,024	6,710	6,418	6,145	5,889	5,650	5,426	5,216	5,019
11	10,368	9,787	9,253	8,760	8,306	7,887	7,499	7,139	6,805	6,495	6,207	5,938	5,687	5,453	5,234
12	11,255	10,575	9,954	9,385	8,863	8,384	7,943	7,536	7,161	6,814	6,492	6,194	5,918	5,660	5,421
13	12,134	11,348	10,635	9,986	9,394	8,853	8,358	7,904	7,487	7,103	6,750	6,424	6,122	5,842	5,583
14	13,004	12,106	11,296	10,563	9,899	9,295	8,745	8,244	7,786	7,367	6,982	6,628	6,302	6,002	5,724
15	13,865	12,849	11,938	11,118	10,380	9,712	9,108	8,559	8,061	7,606	7,191	6,811	6,462	6,142	5,847
16	14,718	13,578	12,561	11,652	10,838	10,106	9,447	8,851	8,313	7,824	7,379	6,974	6,604	6,265	5,954
17	15,562	14,292	13,166	12,166	11,274	10,477	9,763	9,122	8,544	8,022	7,549	7,120	6,729	6,373	6,047
18	16,398	14,992	13,754	12,659	11,690	10,828	10,059	9,372	8,756	8,201	7,702	7,250	6,840	6,467	6,128
19	17,226	15,678	14,324	13,134	12,085	11,158	10,336	9,604	8,950	8,365	7,839	7,366	6,938	6,550	6,198
20	18,046	16,351	14,877	13,590	12,462	11,470	10,594	9,818	9,129	8,514	7,963	7,469	7,025	6,623	6,259
21	18,857	17,011	15,415	14,029	12,821	11,764	10,836	10,017	9,292	8,649	8,075	7,562	7,102	6,687	6,312
22	19,660	17,658	15,937	14,451	13,163	12,042	11,061	10,201	9,442	8,772	8,176	7,645	7,170	6,743	6,359
23	20,456	18,292	16,444	14,857	13,489	12,303	11,272	10,371	9,580	8,883	8,266	7,718	7,230	6,792	6,399
24	21,243	18,914	16,936	15,247	13,799	12,550	11,469	10,529	9,707	8,985	8,348	7,784	7,283	6,835	6,434
25	22,023	19,523	17,413	15,622	14,094	12,783	11,654	10,675	9,823	9,077	8,422	7,843	7,330	6,873	6,464
26	22,795	20,121	17,877	15,983	14,375	13,003	11,826	10,810	9,929	9,161	8,488	7,896	7,372	6,906	6,491
27	23,560	20,707	18,327	16,330	14,643	13,211	11,987	10,935	10,027	9,237	8,548	7,943	7,409	6,935	6,514
28	24,316	21,281	18,764	16,663	14,898	13,406	12,137	11,051	10,116	9,307	8,602	7,984	7,441	6,961	6,534
29	25,066	21,844	19,188	16,984	15,141	13,591	12,278	11,158	10,198	9,370	8,650	8,022	7,470	6,983	6,551
30	25,808	22,396	19,600	17,292	15,372	13,765	12,409	11,258	10,274	9,427	8,694	8,055	7,496	7,003	6,566
35	26,514	22,896	19,956	17,545	15,554	13,895	12,503	11,325	10,323	9,462	8,720	8,054	7,510	7,013	6,573
40	27,185	23,349	20,262	17,754	15,696	13,992	12,659	11,371	10,354	9,485	8,735	8,085	7,517	7,018	6,577

Закінчення додатка 3

$r \backslash t$	16%	17%	18%	19%	20%	21%	22%	23%	24%	25%	26%	27%	28%	29%	30%
1	0,862	0,855	0,847	0,840	0,833	0,826	0,820	0,813	0,806	0,800	0,794	0,787	0,781	0,775	0,769
2	1,605	1,585	1,566	1,547	1,528	1,509	1,492	1,474	1,457	1,440	1,424	1,407	1,392	1,376	1,361
3	2,246	2,210	2,174	2,140	2,106	2,074	2,042	2,011	1,981	1,952	1,923	1,896	1,868	1,842	1,816
4	2,798	2,743	2,690	2,639	2,589	2,540	2,494	2,448	2,404	2,362	2,320	2,280	2,241	2,203	2,166
5	3,274	3,199	3,127	3,058	2,991	2,926	2,864	2,803	2,745	2,689	2,635	2,583	2,532	2,483	2,436
6	3,685	3,589	3,498	3,410	3,326	3,245	3,167	3,092	3,020	2,951	2,885	2,821	2,759	2,700	2,643
7	4,039	3,922	3,812	3,706	3,605	3,508	3,416	3,327	3,242	3,161	3,083	3,009	2,937	2,868	2,802
8	4,344	4,207	4,078	3,954	3,837	3,726	3,619	3,518	3,421	3,329	3,241	3,156	3,076	2,999	2,925
9	4,607	4,451	4,303	4,163	4,031	3,905	3,786	3,673	3,566	3,463	3,366	3,273	3,184	3,100	3,019
10	4,833	4,659	4,494	4,339	4,192	4,054	3,923	3,799	3,682	3,571	3,465	3,364	3,269	3,178	3,092
11	5,029	4,836	4,656	4,486	4,327	4,177	4,035	3,902	3,776	3,656	3,543	3,437	3,335	3,239	3,147
12	5,197	4,988	4,793	4,611	4,439	4,278	4,127	3,985	3,851	3,725	3,606	3,493	3,387	3,286	3,190
13	5,342	5,118	4,910	4,715	4,533	4,362	4,203	4,053	3,912	3,780	3,656	3,538	3,427	3,322	3,223
14	5,468	5,229	5,008	4,802	4,611	4,432	4,265	4,108	3,962	3,824	3,695	3,573	3,459	3,351	3,249
15	5,575	5,324	5,092	4,876	4,675	4,489	4,315	4,153	4,001	3,859	3,726	3,601	3,483	3,373	3,268
16	5,668	5,405	5,162	4,938	4,730	4,536	4,357	4,189	4,033	3,887	3,751	3,623	3,503	3,390	3,283
17	5,749	5,475	5,222	4,990	4,775	4,576	4,391	4,219	4,059	3,910	3,771	3,640	3,518	3,403	3,295
18	5,818	5,534	5,273	5,033	4,812	4,608	4,419	4,243	4,080	3,928	3,786	3,654	3,529	3,413	3,304
19	5,877	5,584	5,316	5,070	4,843	4,635	4,442	4,263	4,097	3,942	3,799	3,664	3,539	3,421	3,311
20	5,929	5,628	5,353	5,101	4,870	4,657	4,460	4,279	4,110	3,954	3,808	3,673	3,546	3,427	3,316
$r \backslash t$	31%	32%	33%	34%	35%	36%	37%	38%	39%	40%	45%	48%	50%	55%	60%
1	0,763	0,758	0,752	0,746	0,741	0,735	0,730	0,725	0,719	0,714	0,690	0,676	0,667	0,645	0,625
2	1,346	1,331	1,317	1,303	1,289	1,276	1,263	1,250	1,237	1,224	1,165	1,132	1,111	1,061	1,016
3	1,791	1,766	1,742	1,719	1,696	1,673	1,652	1,630	1,609	1,589	1,493	1,441	1,407	1,330	1,260
4	2,130	2,096	2,062	2,029	1,997	1,966	1,935	1,906	1,877	1,849	1,720	1,649	1,605	1,503	1,412
5	2,390	2,345	2,302	2,260	2,220	2,181	2,143	2,106	2,070	2,035	1,876	1,790	1,737	1,615	1,508
6	2,588	2,534	2,483	2,433	2,385	2,339	2,294	2,251	2,209	2,168	1,983	1,885	1,824	1,687	1,567
7	2,739	2,677	2,619	2,562	2,508	2,455	2,404	2,355	2,308	2,263	2,057	1,949	1,883	1,734	1,605
8	2,854	2,786	2,721	2,658	2,598	2,540	2,485	2,432	2,380	2,331	2,109	1,993	1,922	1,764	1,628
9	2,942	2,868	2,798	2,730	2,665	2,603	2,544	2,487	2,432	2,379	2,144	2,022	1,948	1,783	1,642
10	3,009	2,930	2,855	2,784	2,715	2,649	2,587	2,527	2,469	2,414	2,168	2,042	1,965	1,795	1,652

Додаток 4.

Таблиця значень майбутньої вартості анuitету

№	1%	2%	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%	13%	14%	15%
1	1,010	1,020	1,030	1,040	1,050	1,060	1,070	1,080	1,090	1,100	1,110	1,120	1,130	1,140	1,150
2	2,030	2,060	2,091	2,122	2,153	2,184	2,215	2,246	2,278	2,310	2,342	2,374	2,407	2,440	2,473
3	3,060	3,122	3,184	3,246	3,310	3,375	3,440	3,506	3,573	3,641	3,710	3,779	3,850	3,921	3,993
4	4,101	4,204	4,309	4,416	4,526	4,637	4,751	4,867	4,985	5,105	5,228	5,353	5,480	5,610	5,742
5	5,152	5,308	5,468	5,633	5,802	5,975	6,153	6,336	6,523	6,716	6,913	7,115	7,323	7,536	7,754
6	6,214	6,434	6,662	6,898	7,142	7,394	7,654	7,923	8,200	8,487	8,783	9,089	9,405	9,730	10,067
7	7,286	7,583	7,892	8,214	8,549	8,897	9,260	9,637	10,028	10,436	10,859	11,300	11,757	12,233	12,727
8	8,369	8,755	9,159	9,583	10,027	10,491	10,978	11,488	12,021	12,579	13,164	13,776	14,416	15,085	15,786
9	9,462	9,950	10,464	11,006	11,578	12,181	12,816	13,487	14,193	14,937	15,722	16,549	17,420	18,337	19,304
10	10,567	11,169	11,808	12,486	13,207	13,972	14,784	15,645	16,560	17,531	18,561	19,655	20,814	22,045	23,349
11	11,683	12,412	13,192	14,026	14,917	15,870	16,888	17,977	19,141	20,384	21,713	23,133	24,650	26,271	28,002
12	12,809	13,680	14,618	15,627	16,713	17,882	19,141	20,495	21,953	23,523	25,212	27,029	28,985	31,089	33,352
13	13,947	14,974	16,086	17,292	18,599	20,015	21,550	23,215	25,019	26,975	29,095	31,393	33,883	36,581	39,505
14	15,097	16,293	17,599	19,024	20,579	22,276	24,129	26,152	28,361	30,772	33,405	36,280	39,417	42,842	46,580
15	16,258	17,639	19,157	20,825	22,657	24,673	26,888	29,324	32,003	34,950	38,190	41,753	45,672	49,980	54,717
16	17,430	19,012	20,762	22,698	24,840	27,213	29,840	32,750	35,974	39,545	43,501	47,884	52,739	58,118	64,075
17	18,615	20,412	22,414	24,645	27,132	29,906	32,999	36,450	40,301	44,599	49,396	54,750	60,725	67,394	74,836
18	19,811	21,841	24,117	26,671	29,539	32,760	36,379	40,446	45,018	50,159	55,939	62,440	69,749	77,969	87,212
19	21,019	23,297	25,870	28,778	32,066	35,786	39,995	44,762	50,160	56,275	63,203	71,052	79,947	90,025	101,444
20	22,239	24,783	27,676	30,969	34,719	38,993	43,865	49,423	55,765	63,002	71,265	80,699	91,470	103,768	117,810
21	23,472	26,299	29,537	33,248	37,505	42,392	48,006	54,457	61,873	70,403	80,214	91,503	104,491	119,436	136,632
22	24,716	27,845	31,453	35,618	40,430	45,996	52,436	59,893	68,532	78,543	90,148	103,603	119,205	137,297	158,276
23	25,973	29,422	33,426	38,083	43,502	49,816	57,177	65,765	75,790	87,497	101,174	117,155	135,831	157,659	183,168
24	27,243	31,030	35,459	40,646	46,727	53,865	62,249	72,106	83,701	97,347	113,413	132,334	154,620	180,871	211,793
25	28,526	32,671	37,553	43,312	50,113	58,156	67,676	78,954	92,324	108,182	126,999	149,334	175,850	207,333	244,712
26	29,821	34,344	39,710	46,084	53,669	62,706	73,484	86,351	101,723	120,100	142,079	168,374	199,841	237,499	282,569
27	31,129	36,051	41,931	48,968	57,403	67,528	79,698	94,339	111,968	133,210	158,817	189,699	226,950	271,889	326,104
28	32,450	37,792	44,219	51,966	61,323	72,640	86,347	102,966	123,135	147,631	177,397	213,583	257,583	311,094	376,170
29	33,785	39,568	46,575	55,085	65,439	78,058	93,461	112,283	135,308	163,494	198,021	240,333	292,199	355,787	433,745
30	35,133	41,379	49,003	58,328	69,761	83,802	101,073	122,346	148,575	180,943	220,913	270,293	331,315	406,737	499,957
35	36,549	43,379	51,817	62,274	75,277	91,488	111,750	137,131	168,989	209,046	259,488	323,092	403,384	504,837	633,132
40	38,038	45,587	55,079	67,075	82,317	101,773	126,724	158,856	200,399	254,305	324,489	416,143	536,165	693,721	900,996

Закінчення додатка 4

№	16%	17%	18%	19%	20%	21%	22%	23%	24%	25%	26%	27%	28%	29%	30%
1	1,160	1,170	1,180	1,190	1,200	1,210	1,220	1,230	1,240	1,250	1,260	1,270	1,280	1,290	1,300
2	2,506	2,539	2,572	2,606	2,640	2,674	2,708	2,743	2,778	2,813	2,848	2,883	2,918	2,954	2,990
3	4,066	4,141	4,215	4,291	4,368	4,446	4,524	4,604	4,684	4,766	4,848	4,931	5,016	5,101	5,187
4	5,877	6,014	6,154	6,297	6,442	6,589	6,740	6,893	7,048	7,207	7,368	7,533	7,700	7,870	8,043
5	7,977	8,207	8,442	8,683	8,930	9,183	9,442	9,708	9,980	10,259	10,544	10,837	11,136	11,442	11,756
6	10,414	10,772	11,142	11,523	11,916	12,321	12,740	13,171	13,615	14,073	14,546	15,032	15,534	16,051	16,583
7	13,240	13,773	14,327	14,902	15,499	16,119	16,762	17,430	18,123	18,842	19,588	20,361	21,163	21,995	22,858
8	16,519	17,285	18,086	18,923	19,799	20,714	21,670	22,669	23,712	24,802	25,940	27,129	28,369	29,664	31,015
9	20,321	21,393	22,521	23,709	24,959	26,274	27,657	29,113	30,643	32,253	33,945	35,723	37,593	39,556	41,619
10	24,733	26,200	27,755	29,404	31,150	33,001	34,962	37,039	39,238	41,566	44,031	46,639	49,398	52,318	55,405
11	29,850	31,824	33,931	36,180	38,581	41,142	43,874	46,788	49,895	53,208	56,739	60,501	64,510	68,780	73,327
12	35,786	38,404	41,219	44,244	47,491	50,991	54,746	58,779	63,110	67,760	72,751	78,107	83,853	90,016	96,625
13	42,672	46,103	49,818	53,841	58,196	62,909	68,010	73,528	79,496	85,949	92,926	100,465	108,612	117,411	126,913
14	50,660	55,110	59,965	65,261	71,035	77,330	84,192	91,669	99,815	108,687	118,347	128,861	140,303	152,750	166,286
15	59,925	65,649	71,939	78,850	86,442	94,780	103,935	113,983	125,011	137,109	150,377	164,924	180,868	198,337	217,472
16	70,673	77,979	86,068	95,022	104,931	115,894	128,020	141,430	156,253	172,636	190,735	210,723	232,791	257,145	284,014
17	83,141	92,406	102,740	114,266	127,117	141,441	157,405	175,188	194,994	217,045	241,585	268,888	299,252	333,007	370,518
18	97,603	109,285	122,414	137,166	153,740	172,354	193,254	216,712	243,033	272,556	305,658	342,758	384,323	430,870	482,973
19	114,380	129,033	145,628	164,418	185,688	209,758	236,989	267,785	302,601	341,945	386,389	436,573	493,213	557,112	629,165
20	133,841	152,139	173,021	196,847	224,026	255,018	290,347	330,606	376,465	428,681	488,110	555,717	632,593	719,964	819,215
	31%	32%	33%	34%	35%	36%	37%	38%	39%	40%	45%	48%	50%	55%	60%
1	1,310	1,320	1,330	1,340	1,350	1,360	1,370	1,380	1,390	1,400	1,450	1,480	1,500	1,550	1,600
2	3,026	3,062	3,099	3,136	3,173	3,210	3,247	3,284	3,322	3,360	3,553	3,670	3,750	3,953	4,160
3	5,274	5,362	5,452	5,542	5,633	5,725	5,818	5,912	6,008	6,104	6,601	6,912	7,125	7,676	8,256
4	8,219	8,398	8,581	8,766	8,954	9,146	9,341	9,539	9,741	9,946	11,022	11,710	12,188	13,448	14,810
5	12,077	12,406	12,742	13,086	13,438	13,799	14,167	14,544	14,930	15,324	17,431	18,811	19,781	22,395	25,295
6	17,131	17,696	18,277	18,876	19,492	20,126	20,779	21,451	22,142	22,853	26,725	29,320	31,172	36,262	42,073
7	23,752	24,678	25,638	26,633	27,664	28,732	29,837	30,982	32,168	33,395	40,202	44,874	48,258	57,756	68,916
8	32,425	33,895	35,429	37,029	38,696	40,435	42,247	44,135	46,103	48,153	59,743	67,893	73,887	91,073	111,866
9	43,786	46,062	48,451	50,958	53,590	56,352	59,248	62,287	65,473	68,814	88,077	101,962	112,330	142,712	180,585
10	58,670	62,122	65,769	69,624	73,697	77,998	82,540	87,336	92,398	97,739	129,162	152,383	169,995	222,754	290,536

ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ

Показник	Формула розрахунку
Управління формуванням капіталу	
Ефект фінансового левериджу	$(1 - \text{Ставка податку на прибуток}) \times (\text{Економічна рентабельність} - \text{Середня розрахункова ставка відсотка}) \times (\text{Сума позикових коштів} / \text{Сума власних коштів})$
Рентабельність власного капіталу	$\text{Чистий прибуток} / \text{Середня сума власного капіталу} \times 100\%$
Рентабельність позикового капіталу	$\text{Чистий прибуток, отриманий за рахунок використання позикового капіталу} // \text{Середня сума позикового капіталу} \times 100\%$
Вартість залучення банківської позики	$\text{Ставка відсотка по банківській позичці} \times (1 - \text{Ставка податку на прибуток}) / (1 - \text{Відношення витрат по залученню банківської позики до її суми})$
Вартість фінансового лізингу	$\text{Річна лізингова ставка} - \text{Річна норма амортизації активу} \times (1 - \text{Ставка податку на прибуток}) / (1 - \text{Відношення суми витрат по залученню активу на умовах лізингу до вартості цього активу})$
Плече фінансового важеля	$\text{Сума позикового капіталу} / \text{Сума власного капіталу}$
Коефіцієнт загальної заборгованості	$\text{Сума позикового капіталу} / \text{Загальна сума капіталу підприємства}$
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\text{Сума власного оборотного капіталу} / \text{Сума власного капіталу підприємства}$
Коефіцієнт автономії	$\text{Сума власного капіталу} / \text{Загальна сума капіталу підприємства}$
Сума власного оборотного капіталу	$\text{Загальна сума оборотних активів підприємства} - \text{Сума довгострокового позикового капіталу, використовуваного для фінансування оборотних активів} - \text{Сума короткострокового позикового капіталу}$
Коефіцієнт фінансування	$\text{Сума власного капіталу} / \text{Сума позикового капіталу}$
Управління необоротними і оборотними активами	
Амортизаційний фонд	$\text{Балансова вартість основних фондів} - \text{Залишкова (ліквідаційна) вартість основних фондів}$
Амортизаційні відрахування	$\text{Середньорічна вартість основних фондів} \times \text{Норма амортизації} / 100\%$
Норма амортизації	$1 / \text{Нормативний термін служби обладнання} \times 100\%$
Коефіцієнт завантаження оборотних засобів	$\text{Оборотний капітал} / \text{Обсяг реалізованої продукції}$
Норматив виробничих запасів	$\text{Норма виробничих запасів (в днях запасу)} \times \text{Ододенна витрата виробничих запасів}$
Оборотність активів	$\text{Виручка від продажів} / \text{Середня величина оборотних активів}$
Середня величина активів	$(\text{Активи на початок року} + \text{Активи на кінець року}) / 2$
Оборотність дебіторської заборгованості	$\text{Виручка від продажів} / \text{Середня величина дебіторської заборгованості}$
Оборотність запасів	$\text{Собівартість продукції} / \text{Середня величина запасів}$
Коефіцієнт покриття або поточної ліквідності	$\text{Оборотні кошти підприємства} / \text{Сума термінових зобов'язань (Кредиторська заборгованість і короткострокові кредити)}$
Управління формуванням фінансового результату	
Прибуток підприємства	$\text{Виручка від продажів} - \text{Змінні витрати} - \text{Постійні витрати}$
Сума змінних витрат	$\text{Норма витрат на одиницю продукції} \times \text{Плановий обсяг випуску продукції}$
Сила впливу виробничого важеля	$(\text{Виручка від продажів} - \text{Змінні витрати}) / \text{Прибуток від продажу}$

Показник	Формула розрахунку
Поріг рентабельності (точка беззбитковості)	Виручка від продажів (Постійні витрати/ Валова маржа)
Коефіцієнт операційного важеля	Сума постійних операційних витрат/Загальна сума операційних витрат
Запас фінансової міцності	Виручка від продажу – Поріг рентабельності
Управління інвестиціями	
Прибутковість за час володіння активом	(Поточний дохід + Приріст капіталу)/Початкові інвестиції
Модель доходності володіння активом (Модель CAPM)	Дохідність без ризикового активу + Фактор «бета» × (Ринкова прибутковість – Дохідність безризикового активу)
Прибуток на одну акцію	(Чистий прибуток до оподаткування – Дивіденди на привілейовані акції)/Кількість звичайних акцій в обороті
Балансова вартість акції	(Вартість активів – Вартість зобов'язань – Вартість привілейованих акцій)/ Число випущених звичайних акцій
Поточна дохідність дивідендів	Сума річних дивідендів в розрахунку на одну акцію/Поточний ринковий курс 1 звичайної акції
Приведена вартість акції	Приведена вартість майбутніх дивідендів + Приведена вартість курсу акцій на момент продажу
Поточна дохідність привілейованої акції	Дивіденд / Поточний курс привілейованої акції
Курс привілейованої акції	Дивіденд /Доходність привілейованої акції
Дохідність інвестицій	Поточна дохідність – Сплачені відсотки – Ринкова вартість продажу цінного паперу(ЦП) – Ринкова вартість придбання ЦП
Ціна контрольного пакету акцій	Ціна акції компанії*Кількість акцій в контрольному пакеті
Чиста поточна вартість	Дисконтовані суми надходжень – Дисконтовані суми інвестицій за проектом
Період окупності проекту (PP)	Недисконтовані інвестиції за проектом / недисконтовані прогнозовані надходження грошових коштів за проектом
Індекс рентабельності (PI)	Дисконтована на вартість притоків грошових коштів за проектом/ Дисконтована вартість відтоків грошових коштів при реалізації проекту
Грошовий потік проекту в кожний момент часу	Чистий прибуток проекту + Амортизація – Інвестиції (капіталовкладення і зміни в робочому капіталі)

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних і самостійних робіт
з дисципліни
"ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ"
(для студентів 6 курсу заочної форми навчання
спеціальності 8.03050901 – "Облік і аудит")

Укладач: Мочаліна Зоя Миколаївна

В авторській редакції

Комп'ютерна верстка Н. В. Зражевська

План 2012, поз. 388-М

Підп. до друку 06.03.2013

Формат 60x84/16

Друк на ризографі

Ум. друк. арк. 3,6

Тираж 50 пр.

Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №4064 від 12.05.2011 р.